

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (BAİBÜEFD)

Bolu Abant İzzet Baysal University
Journal of Faculty of Education

2023, 23(4), 1686–1719 <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2023...-1322731>

Sosyal Bilimlerde Dijitalleşme ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programına Yansıtılması*

Digitalization in Social Sciences and Its Reflection to Social Studies Curriculum

Ebru ESKİCİ¹ , Adnan ALTUN²

Geliş Tarihi (Received): 04.07.2023

Kabul Tarihi (Accepted): 26.10.2023

Yayın Tarihi (Published): 15.12.2023

Öz: Sosyal bilgiler öğretim programının çekirdek yapısını oluşturan sosyal bilim dalları, dijitalleşme ve dijital dönüşümün etkisiyle kuramsal, kavramsal ve yöntemsel birçok değişiklik yaşamaktadır. Bu durum sosyal bilimlere ait bilgi, beceri ve değerlerin öğrencilere kazandırılmasında etkin bir rol oynayan sosyal bilgiler öğretim programını etkilenmektedir. Sosyal bilgiler öğretim programı (2018) incelendiğinde programda yer alan kazanım, beceri ve değerlerin ağırlıklı olarak teknolojik ürün temelli olduğunu söylemek mümkündür. Bu durum sosyal bilim dallarında yeni üretilen bilgilerin, dijital çağın gerektirdiği beceri ve değerlerin programa yeterince yansıtılmadığını göstermektedir. Bu araştırma ile dijital çağın gerektirdiği, bilgi, beceri ve değerlerin tespit edilerek sosyal bilgiler öğretim programına yansıtılması amaçlanmaktadır. Betimsel temelli nitel araştırma modeline göre yürütülen bu çalışmada öncelikle sosyal bilim dallarında dijitalleşme ve dijital dönüşümün etkisiyle meydana gelen değişimler ve dönüşümler tespit edilmiş, ardından sosyal bilgiler öğretim programı ile ilişkilendirmeleri yapılmıştır. Doküman incelemesine dayalı olarak toplanan araştırma verilerini 2018-2020 yılları arasında, sosyal bilimler alanında dijitalleşme ve dijital dönüşüm bağlamında yapılmış 8261 akademik çalışma oluşturmaktadır. Web of Science ve DergiPark veri tabanlarından elde edilen akademik çalışmalar bibliyometrik analiz yöntemi ile incelenmiştir. Analizler sonucunda sosyal bilimlerde dijitalleşme ve dijital dönüşümler ortaya çıkan konu alanları ile ilgili kavramsal bir yapı oluşturulmuştur. Oluşturulan bu kavramsal yapı temel çerçeve kabul edilerek sosyal bilgiler öğretim programında dijital çağın gereksinimlerine yönelik olarak her sınıf düzeyinde kazanım, kavram, beceri ve değer ilişkilendirmesi yapılmıştır. Böylece sosyal bilgiler öğretim programının dijital çağın taleplerini karşılayabilecek niteliğe erişmesinde ilerleme kaydedileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, dijital dönüşüm, sosyal bilimler, sosyal bilgiler öğretim programı.

&

Abstract: Social sciences, which constitute the core structure of the social studies curriculum, are experiencing many theoretical, conceptual and methodological changes under the influence of digitalization and digital transformation. This situation affects the social studies curriculum, which plays an active role in providing students with the knowledge, skills and values of social sciences. When the social studies curriculum (2018) is examined, it has been determined that the knowledge, skills and values required by the digital age are partially included in the curriculum. It is possible to say that the achievements in the curriculum are mainly aimed at technological product-based knowledge and skills. This situation shows that the newly produced knowledge in social sciences, skills and values required by the digital age are not sufficiently reflected in the curriculum. This research aims to determine the knowledge, skills and values required by the digital age and to reflect them in the social studies curriculum. In this research, which was based on a descriptive-based qualitative research model, firstly, the changes and transformations that occurred in social sciences with the effect of digitalization and digital transformation were identified. The research data collected based on document analysis consist of 8261 academic studies published in the context of digitalization and digital transformation in the field of social sciences between 2018-2020. Academic studies obtained from the Web of Science and DergiPark databases were analyzed by bibliometric analysis method. As a result of the analyses, a conceptual structure was created regarding the subject areas emerging with digitalization and digital transformation in social sciences. By accepting this conceptual structure as the basic framework, achievement, concept, skill and value associations were made at each grade level for the digital age requirements in the social studies curriculum. Thus, it is thought that progress will be made in reaching the quality of the social studies curriculum that can respond to the demands of the digital age.

Keywords: Digitalization, digital transformation, social sciences, social studies curriculum.

Atf/Cite as: ESKİCİ, E. & ALTUN, A. (2023). Sosyal Bilimlerde Dijitalleşme ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programına Yansıtılması. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23 (4), 1686-1719 doi.org/10.17240/aibuefd.2023...-1322731

İntihal-Plagiarizm/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/pub/aibuelt>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University– Bolu

* Bu çalışma birinci yazarın doktora tezinden üretilmiştir.

¹Sorumlu Yazar: Dr. Ebru ESKİCİ, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi, eebirdic@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-2288-2222>

² Prof. Dr. Adnan Altun, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi, aaltun@ibu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-4580-8436>

1. GİRİŞ

Tarih boyunca insanoğlunun yaşamına biçim veren kilit değişimler yaşanmıştır. Eski çağlarda ateşin bulunması, sanayi toplumlarında buharın kullanılması, bu yüzyılda ise bilgi ve iletişim teknolojilerin kapsamlı ve hızlı gelişimi... Bilgi ve iletişim teknolojileri bilginin toplanması, işlenmesi, depolanması ve iletilmesinde kullanılan bilgi, iletişim ve bilgisayar teknolojilerini kapsayan; bu teknolojiler arasındaki ilişkiyi vurgulayan terimdir (Yeşilorman ve Koç, 2014). Bilginin elde edilmesi, işlenmesi, depolanması, iletilmesi ve hatta üretilmesindeki değişim ile birçok yeni dijital teknoloji ortaya çıkmış ve insanoğlunun yaşamına entegre olmuştur. Bu kapsamlı gelişim toplumsal, ekonomik, siyasi, askeri, bilimsel, sosyal ve kültürel alanlarda hızlı bir değişim ve dönüşüm sürecini başlatmıştır. Bu süreçte yeni araçlar ve ortamlar deneyimlenmeye başlanmıştır; aynı zamanda teknolojik yenilikleri yakalama ve ayak uydurma çabası da baş göstermiştir.

Dijitalleşme ile geleneksel ekonomik faaliyetler yerlerini dijital ortamlarda yenilikçi yaklaşımlara bırakmaya başlamıştır. Bu da ekonomi alanında üretim sistemlerinin, operasyonel süreçlerin, istihdam alanlarının yeniden şekillenmesine yol açmıştır. Bunun yanı sıra dijital teknolojilerin yaygınlaşmasıyla birlikte artan seçenek alternatifleri ve hızlı ulaşım imkânları hem ulusal hem de uluslararası işletmeler arasındaki rekabetin artmasına sebep olmuştur. Dijital teknolojiler ile bankacılık sistemleri ve ödeme yapıları da dönüşmeye başlamış, tüketiciye hızlı ve kolay erişim imkânı sağlanmıştır. Ancak hızlı ve kolay erişim, güvenlik açıklarını da beraberinde getirmiştir. Dijitalleşmenin birey yaşamında meydana getirdiği köklü değişimler temelde öznenin kendini inşa etme sürecini ve araçlarını da farklılaştırmaktadır. Böylece insan ilişkileri, insan-nesne ve birey-toplum ilişkileri yeniden tanımlanmıştır. Toplumsal ve mekânsal aidiyetin yanı sıra sanal mekân ve sanal kimlikler ortaya çıkmış ve bunlara yönelik yeni aidiyet davranışları oluşmaya başlamıştır. Sanal ortamlarda sosyalleşmeyi ve var olmayı seçen bireylerin gerçek yaşamla bağlantılarının zayıflaması ve bazen de kopma noktasına gelmesi gibi durumlar baş göstermeye başlamıştır. Aşırı teknoloji ve internet kullanımı bireyleri yalnızlaşmaya itmiş; bu da bireyin aile ve toplumsal bağlarını zedeleyerek yaşadığı topluma ve sosyal oluşuma yabancı bir nesne konumuna gelmesine neden olmuştur. Bilginin dijital akışı, sınırların ötesine geçerek yalnızca bilgi akışını değil yöntem ve pratiklerini de değişime uğratmıştır. Dolayısıyla bu yapıların merkezinde yer alan bilginin toplanması, depolanması ve kullanılmasında da bir değişim yaşanmıştır. Ulus ötesi ve mekânsal bağımsızlık, 'merkez' düşüncesinin yerini 'merkeziyetsizliğe' taşımıştır. Sosyal medyanın bilgi ve haber akışı üzerindeki etkisi yeni toplumsal ve politik hareketlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır (Beyaz-Özbe, 2022; Özcan ve Keskin, 2020; Taşel, 2020). Kısacası dijitalleşme ve dijital dönüşümle yaşamın her alanında birtakım değişimler yaşanmış ve yaşamaya da devam etmektedir.

Dijitalleşme ve dijital dönüşümle birlikte yaşamın her alanında yaşanan kapsamlı ve hızlı değişim doğrudan sosyal bilim dallarının inceleme alanına girmektedir. Bu da değişimi ve sürekliliği inceleyen sosyal bilimlerde yeni konu alanlarının ve yöntemlerin ortaya çıkmasında yol açmaktadır. Sosyal bilim dallarında yaşanan güncel gelişmelerin, içeriğini sosyal bilimlerden alan sosyal bilgilere de yansıtılması gerekmektedir. Sosyal bilgiler öğrencilerin, toplumun sürekli bir değişim süreci içerisinde olduğunu kavraması, bu değişimin sebeplerini anlaması ve gelecek yaşantılarla ilgili öngörü sahibi olmasını sağlamak ve kendi iradesiyle yargıya varma yeteneği geliştirmesini amaçlayan bir öğretim alanıdır (Alkan, 1984). Bu amaç doğrultusunda bireylerin kendini ve toplumu keşfetmesinde önemli bir role sahip olan sosyal bilimlerden yararlanılmaktadır. Toplumsal yaşam içerisinde süregelen değişiklikler, karmaşık ve çeşitli sorunlar bireylerin ve toplumların yaşamında sosyal bilimlerin önemli bir yere sahip olmasını sağlamıştır. Bireylerin ihtiyacı ile toplumsal beklenti dengesini sağlamada gerekli olan bilgi, beceri ve tutumlar sosyal bilimler aracılığıyla karşılanmaya çalışılmaktadır; bunu sağlarken de sosyal bilimlerin disiplinler arası yaklaşımıyla bireylere rehberlik edilmektedir (Dönmez, 2003). Sosyal bilgiler, sosyal bilimlerin farklı alanlarındaki akademik bulguların, ilköğretim öğrencilerinin bireysel ve toplumsal yaşam içerisindeki ihtiyaçları doğrultusunda ve kavrayışlarına uygun bir içerikle öğretilmesini amaçlamaktadır.

Bu nedenle içeriğini ve yöntemlerini sosyal bilim dallarından sağlayan sosyal bilgiler dersi, sosyal bilim dallarındaki tüm gelişmeleri yakından takip ederek kendini güncelleme zarurietine sahiptir. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın (SBÖP, 2018) mevcut yapısı incelendiğinde dijitalleşme ve dijital dönüşüm bağlamında teknolojik ürünlerin tarihsel kullanım süreçleri, insan yaşamına olumlu ve olumsuz etkileri, teknolojik ürünlerin mucitleri, zaman içerisindeki gelişimleri, teknolojik ürünlerin bireylere ve çevreye zarar vermeden kullanımı, çevrim içi ortamlarda doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma, güvenli sanal ortam kullanımı, özel hayatın gizliliği, medyanın sosyal değişim ve etkileşimdeki rolü, dijital teknolojilerin üretim, dağıtım ve tüketim ağındaki rolü ile ilgili konuların kazanımlar aracılığıyla öğrencilere aktarılması hedeflendiği görülmektedir. Bunların yanı sıra programın temel becerileri arasında ve 5. sınıf Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanı becerileri arasında yer alan dijital okuryazarlık becerisi ile SBÖP'nin uygulanmasında dikkat edilecek hususlar bölümünde bahsi geçen dijital vatandaşlık yeterliliğinin geliştirilmesi hedefi programda dijitalleşme ve dijital dönüşüm kapsamına giren beceri ve yeterliliği temsil etmektedir (SBÖP, 2018). Bu kazanımların ağırlıklı olarak teknolojik ürün temelli bilgi ve kullanım becerilerini barındırdığını söylemek mümkündür ancak dijitalleşme ve dijital dönüşüm bağlamında ele alındığında yeterliliği sorgulanabilir. Ayrıca programın dijital çağın ihtiyacı olan beceri, değer ve yeterlilikleri geliştirme açısından oldukça sığ olduğu görüşü de yapılan birçok akademik çalışmanın (Akbaba ve Aksoy, 2019; Aydemir, 2019; Bayram, 2020; Demir ve Özyurt, 2021; Görmez, 2017; Kara ve Atasoy, 2019; Oğuz-Hacat ve Demir, 2022; Öztürk ve Kafadar, 2020; Sarıgöl, 2022; Yalçın, 2022a) ortak sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Alanyazın incelendiğinde son yıllarda dijitalleşme ile ilgili bazı unsurların sosyal bilgiler bağlamında çalışıldığını görülmektedir. Ancak bu çalışmaların bağlamı ağırlıklı olarak dijital okuryazarlık (Bayram, 2020; Sarıgöl, 2022; Yalçın, 2022a), dijital vatandaşlık (Aslan, 2016a; Aydemir, 2019; Görmez, 2017; Kara ve Atasoy, 2019; Karaduman ve Öztürk, 2014; Öztürk, 2015; Turan ve Karasu-Avcı, 2018), 21. yüzyıl becerileri (Bozkurt, 2021; Demir ve Özyurt, 2021) ya da dijital teknolojilerin ve dijital araçların sosyal bilgilerde öğretim materyali olarak kullanılmasına yönelik (Ak ve arkadaşları, 2020; Aladağ, 2010; Aktürk ve arkadaşları, 2013; Aslan, 2021; Ayas ve arkadaşları, 2015; Balçın ve Çalışkan, 2021; Baloğlu-Uğurlu, 2007; Baloğlu-Uğurlu ve Üzen, 2018; Başçı-Namlı ve arkadaşları, 2022; Çelik ve İlhan, 2021; Çelik ve Tepe, 2022; Demirci ve Karaburun, 2011; Doğan ve Koç, 2017; Ekici ve Yeşilbursa, 2021; Heinrichs ve Demirkaya, 2020; İlhan ve arkadaşları, 2021; İnel, 2014; İşçi ve Yeşiltaş, 2020; Kaba ve arkadaşları, 2020; Karakuş ve Oğuz, 2013; Kavak ve İlhan, 2021; Keskin ve İlhan, 2021; Kilic ve Yesiltas, 2021; Koca ve Daşdemir, 2018; Koçoğlu ve arkadaşları, 2017; Merç, 2017; Pala, 2021; Sarıtepeci, 2016; Selanik-Ay, 2020; Seyhan ve Küçük, 2021; Sönmez ve Akbaş, 2019; Şimşek, 2008; Uygun ve Uzun, 2019; Ünal ve Sarı, 2012; Ünlü ve Yangın, 2020; Yalçın, 2022a; Yeşiltaş ve Pehlivan, 2015) olduğu görülmektedir. Bu çalışmalar da alan eğitiminin gelişimi için kıymetlidir ancak meydana gelen değişim ve dönüşümün bir ya da birkaç kriter açısından ele alınmasının gerçek ihtiyaçların belirlenmesinin önüne geçtiği düşünülmektedir. Yaşanan değişim ve dönüşümün holistik bir bakış açısıyla programa yansıtılmasının ve diğer unsurlarla desteklenmesinin özelde sosyal bilgiler eğitimi genelinde ise Türk eğitim sistemi için önemli çıktılara sahip olacağı öngörülmektedir.

Alanyazında dijitalleşme ve dijital dönüşümle birlikte sosyal bilimlerde yaşanan gelişmelerin sosyal bilgilere yansımalarını ortaya koyan bir çalışma olmadığı tespit edilmiştir. Üretimin, lojistiğin, bankacılığın, medyanın, devletin, vatandaşlığın, hukukun, sigortacılığın ve daha birçok sektörün dijitalleştiği; geleneksel suçların, siber suçlara dönüştüğü, paranın bile dijital dönüşüme girdiği yeni dünya düzeninde öğrencilere verilen eğitimin çıktılarının da dönüştürülmesi bir zaruriyettir. Özellikle küresel ölçekte bir etki bırakan ve gittikçe de hızlanan dijitalleşme olgusu karşısında, sosyal bilimler alanındaki yeni üretilen bilgilerin ve dijital dönüşümü de gösteren bulguların sosyal bilgiler eğitimine yansıtılması gerekmektedir.

1.1. Araştırmanın amacı

Sosyal bilgiler öğretim programının çekirdek yapısını oluşturan sosyal bilim dallarında dijitalleşme ve dijital dönüşümle kuramsal, kavramsal ve yöntemsel açıdan değişiklikler meydana gelmektedir. Değişimin hızlı ve kapsamlı oluşu, program güncellemelerinin geniş zaman aralıklarıyla yapılışı ve benzeri durumlar program gereksinimlerinin karşılanmasını sınırlandırmaktadır. Bu çalışmada dijitalleşme ve dijital dönüşümün sosyal bilimlerde meydana getirdiği değişim ve dönüşüm ortaya koyularak, sosyal bilgiler öğretim programına yansıtılması amaçlanmaktadır. Böylece sosyal bilgiler öğretiminin dijital çağın taleplerini karşılayabilecek niteliğe erişmesinde ilerleme kaydedileceği düşünülmektedir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki problem sorularına cevap aranmıştır:

- 1- Dijitalleşme ve dijital dönüşümün sosyal bilim dallarına etkisi nedir?
- 2- Sosyal bilim dallarının dijitalleşme ve dijital dönüşümle şekillenen çerçevesi Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile nasıl ilişkilendirilebilir?

1.2. Araştırmanın önemi

Sosyal bilimler dijital çağda yeni üretilen bilgiler ve teknolojiler ışığında değişmekte ve değişimin bir sonucu olarak da dönüşmektedir. Bu durum sosyal bilimlere kendi içerisinde yeniden yapılandırıldığı gibi sosyal bilimlerle ilişkili tüm alanları da etkilemektedir. Özellikle sosyal bilimlere ait bilgi, beceri ve değerlerin öğrencilere kazandırılmasında etkin bir rol oynayan sosyal bilgiler dersi bu değişim ve dönüşümden oldukça fazla etkilenmektedir. Ancak sosyal bilgiler öğretim programı incelendiğinde sosyal bilimlerde yaşanan değişim ve dönüşümün programa yeterince yansıtılmadığı görülmektedir. Bu durum sosyal bilimler aracılığıyla bireyin yaşadığı toplumu anlaması ve toplum ihtiyaçlarını karşılayacak bireylerin yetiştirilmesi; böylece toplumun kültürel mirasının ve değerlerinin aktarılmasında etkin vatandaş yetiştirmeyi hedefleyen sosyal bilgilerin amacıyla örtüşmemektedir. Bu sebeple dijitalleşme ve dijital dönüşüm ile sosyal bilimlerde ortaya çıkan yeni kuramsal, kavramsal ve yöntemsel içeriklerin öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal seviyelerine uygun ölçüde sosyal bilgiler öğretim programına yansıtılması gerektiği düşünülmektedir. Alanyazın incelendiğinde bu ihtiyacı gidermeye yönelik bir araştırma olmadığı tespit edilmiştir. Bu ihtiyacı gidermek amacıyla dijitalleşme ve dijital dönüşümle ilgili sosyal bilim dallarında ortaya çıkan yeni bulgular, sosyal bilgiler eğitim programlarına yansıtılmaya çalışılmıştır.

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, veri kaynakları, verilerin elde edilme süreci ve verilerin analizi alt başlıklarda verilmiştir.

2.1. Araştırmanın modeli

Bu çalışma dijitalleşme ve dijital dönüşümün etkisiyle sosyal bilim dallarında ortaya çıkan değişimleri tespit ederek, bunların sosyal bilgiler öğretim programına yansıtılmasını amaçlayan doküman incelemesine dayalı betimsel tarama modeline göre tasarlanmıştır. Betimsel temelli araştırmalar bir durumu saptamaya yönelik yapılan araştırmalardır. Bu çalışmada da dijitalleşme ve dijital dönüşümün sosyal bilimlere etkileri ortaya koyularak, bunların sosyal bilgiler öğretim programına yansıtılmasına yönelik bir araştırma süreci yürütülmüştür. Dijitalleşme ve dijital dönüşümün sosyal bilim dallarındaki etkileri bilim dalı özelinde belirgin olsa da tüm sosyal bilim dallarını kapsayan ve aynı kriterlere göre belirlenmiş genel bir yapı mevcut değildir. Genel bir yapının bulunmaması bu noktada araştırmacıyı öncelikle sosyal bilim dallarının dijitalleşme ve dijital dönüşüm ile etkileşimini ortaya koymaya sevk etmiştir. Bu amaçla da sosyal bilim dallarındaki değişim ve dönüşümün ortaya koyulması için bibliyometrik analizler gerçekleştirilmiştir. Yapılan bibliyometrik analizler neticesinde sosyal bilim dallarının tümünü kapsayan ve aynı kriterlere elde edilen bulgular sosyal bilgiler ilişkilendirmesinde kullanılmıştır.

2.2. Veri Kaynakları ve Verilerin Elde Edilmesi

Bu araştırmanın veri kaynaklarını, araştırma problemleri için zengin bilgi kaynakları sağlayan iki farklı veri tabanı oluşturmaktadır: Web of Science ve DergiPark. Böylece dijitalleşmenin hem uluslararası alanda hem de Türkiye’deki sosyal bilim dallarındaki araştırmalara etkisi ortaya koyulmak amaçlanmıştır. Web of Science, alanda öncü kabul edilen çok sayıda bilimsel makaleyi bünyesinde barındırması sebebi ile bibliyometrik araştırmalar için oldukça kullanışlı bir veri tabanıdır (Li ve Hale, 2016). Web of Science (WoS) veritabanından, araştırma verilerinin sorgusu için uluslararası alanyazında dijitalleşme ile ilgili yayınlanan çalışmalarda en çok karşılaşılan kelime ve kelime gruplarından seçilmiştir. Aşağıda yer alan bu kelime/kelime grupları WoS’un tüm indekslerinde³ İngilizce dili ile sınırlandırılarak 2018, 2019, 2020 yılları ve “article” belge türü ile yapılmıştır:

- “digital” and “social science” (f=7309)
- “digital age” and “social science” (f=1234)
- “digital transformation” and “social science” (f=402)
- “digitalization” and “social science” (f=348)

Tarama sonrasında toplamda 9293 çalışmaya ulaşılmıştır. Daha sonra ulaşılan çalışmalar bibliyometrik analiz için gerekli formata dönüştürülerek dışarı aktarılmıştır. Bu aşamalar sırasıyla dışa aktar (export); düz metin dosyası (plain text file); kayıt aralığı (records form 1-500); kayıt içeriği ‘tam kayıt’ (record content-full record) şeklinde ilerlemiştir. Verilerin dışa aktarım (export) kapasitesi, düz metin dosyası (plain text file) formatında 500’e kadar olan çalışmalarla sınırlandırıldığı için ilk olarak 1-500 arası çalışmalar, devamında ise 501-1000, 1001-1500 vd. şeklinde devam etmiş; tüm veriler elde edildikten sonra tek bir metin dosyasında (plain text file) birleştirilerek analize hazır hâle getirilmiştir. Veri seti analize hazır hâle getirildikten sonra, veri temizleme işlemi gerçekleştirilmiştir. Bu işlem ile yazarın aynı çalışması birden fazla kez veri setinde yer alıyorsa ve çalışmanın yayınlanma tarihi ile referans gösterilme tarihi çelişiyorsa analiz dışında bırakılmıştır. Yapılan işlem sonrası veri tabanından elde edilen 9293 çalışmanın 6771’i araştırma kapsamına dâhil edilmiştir.

Dijitalleşmenin ve dijital dönüşümün Türkiye’deki sosyal bilimler çalışmalarına etkisini incelemek amacıyla yapılan bibliyometrik analizler için ise DergiPark veri tabanı kullanılmıştır. DergiPark, TÜBİTAK ULAKBİM bünyesinde Türkiye’de yayınlanan akademik hakemli dergilerin elektronik ortamda barınmasını destekleyen bir veri tabanı olduğu için tercih edilmiştir. Araştırma verilerinin sorgusu, alanyazında dijitalleşme ile ilgili yayınlanan çalışmalarda en çok karşılaşılan kelime ve kelime gruplarından seçilmiştir. Aşağıda yer alan bu kelime/kelime grupları DergiPark Sosyal Bilimler indeksinde 2018, 2019 ve 2020 yılları ve “makale” belge türü ile sınırlandırılarak yapılmıştır:

- “dijital” (f=2629)
- “dijital dönüşüm” (f=159)
- “dijital çağ” (f=63)
- “dijitalleşme” (f=321)

Tarama sonucunda toplamda 3172 çalışmaya ulaşılmıştır. Bu çalışmalara analiz öncesi ön değerlendirme yapılarak kapsam dışı bırakılması gereken çalışmalar ayıklanmıştır. Yapılan ön değerlendirme sonrasında veri tabanından elde edilen 3172 çalışmanın 1490’ı çalışma kapsamına dâhil edilmiştir.

³ Veri tabanındaki makaleler incelendiğinde sosyal bilimler alanıyla ilişkili olan yayınların disiplinlerarası bakış açısı ile fen, sağlık ya da diğer bilimlere ait dergilerde ve indekslerde de yayımlandığı tespit edilmiştir; bu sebeple indeks sınırlamasına gidilmemiş ancak sosyal bilimler bağlamının dışına çıkılmaması için kullanılan her kelime/kelime grubu “and” - “social science” ile sorgulanmıştır.

Araştırmaya dâhil olan çalışmaların yıllara göre sayısı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1.

Veritabanlarından Ulaşılan Yıllara Göre Makale Sayıları

Yıl	2018	2019	2020
Web of Science	1683	2142	2946
Dergi Park	321	473	696

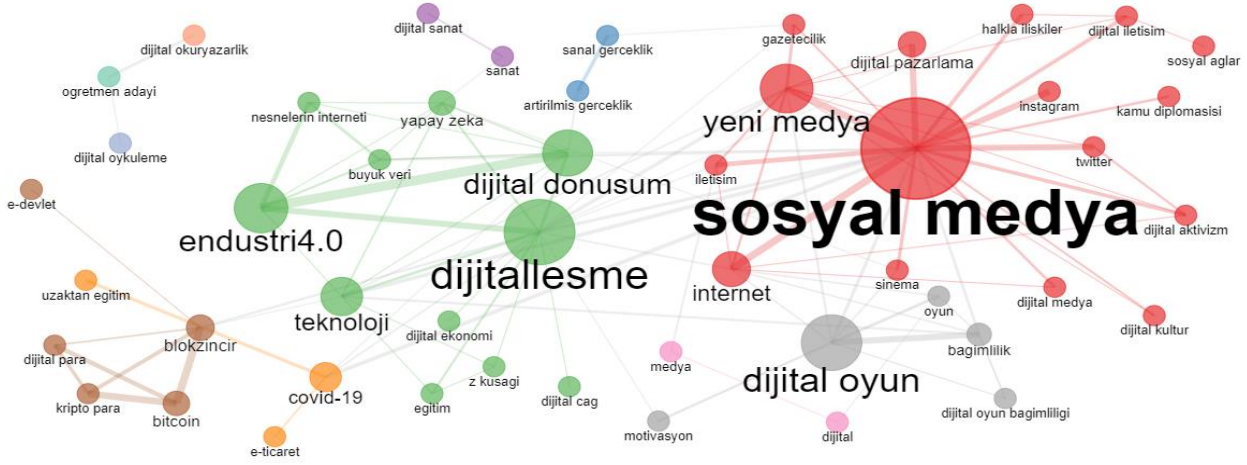
2.3. Verilerin Analizi

Bu araştırmada bibliyometrik analiz ile araştırmanın konusunun, uluslararası literatürdeki ve Türkiye’deki yapısını incelemek amaçlanmıştır. Bibliyometri, çeşitli kaynaklardan elde edilen verilerin farklı matematiksel ve istatistiksel yöntemleri kullanarak analiz edilmesi ve ilgilenilen alanla ilgili bilim haritası elde etmeye yarayan bir yöntemdir (Cobo ve diğerleri, 2011; Zupic ve Cater, 2015). Bibliyometrik araştırmalarda veri analizleri için çeşitli yazılım araçları geliştirilmiştir. Bu araştırma analizleri için klasik bir mantıksal bibliyometri iş akışını izleyen R dili aracı kullanılmıştır. R, istatistiksel hesaplama ve grafikler için bir dil ve ortamdır (R Core Team, 2016). R, üzerinden bibliyometrik analizler yapmak ve bu analizleri görselleştirebilmek için R-Studio programına da ihtiyaç vardır. Her iki programında kurulumu gerçekleştirilerek kullanıma hazır hâle getirilmiştir. R-Studio üzerinden bibliyometrik analizlere başlayabilmek için, programa “bibliometrix” paketi indirilerek aktif hâle getirilmiştir. Aktif olan bibliometrix paketine, “biblioshiny” komutu verilerek programa bağlı olarak çalışan bir çevrim içi ara yüz sayfasında analizlere başlanmıştır. Açılan ara yüz sayfasında veri (data) sekmesinden, içe aktar ya da yükle (import or load) bölümü seçilerek hazırlanmış olan metin dosyası (plain text file) yüklenmiş, ardından veri tabanı kısmından Web of Science (WoS) seçilerek veri seti sistemde kullanılır hâle getirilmiştir. Bibliyometrik analiz, veri setini farklı parametrelerde analiz etme imkânı sağlayarak aralarındaki bağlantısal ağı görünürlüğünü mümkün kılmaktadır. Bunun yanı sıra başlıklar, özetler, anahtar kavramlar aracılığıyla yapılan kelime ve kavramsal yapı analizleri ile araştırılan konu ile ilgili güncel trendler, tematik gelişimler ve araştırma odakları tespit edilebilmektedir. Bu çalışmada anahtar kavramlar aracılığıyla yapılan kavramsal yapı analizleri ile dijitalleşmenin sosyal bilimler alanına etkileri tespit edilmeye çalışılmıştır. Analiz öncesi anahtar kavramlar incelenmiş ve dijitalleşme bağlamında ele alınamayacak geleneksel araştırma yöntemleri, ülke adı vb. anahtar kavramlar kapsam dışı bırakılmıştır. Çalışmaya WoS veritabanından dâhil olan 6771 makaleden toplamda 19011 anahtar kavram elde edilmiştir. Elde edilen anahtar kavramlar ile araştırma konusunun kavramsal yapısını ortaya çıkarmak amacıyla bağlantısallık ilişkisi parametresi kullanılarak ortak kelime ağı (word co-occurrence network) analizi yapılmıştır.

DergiPark veritabanındaki çalışmalar, bibliyometrik analiz için gerekli olan formata dönüştürülerek dışarıya aktarılamamaktadır. Bu duruma çözüm olarak veriler uygun formata araştırmacı tarafından dönüştürülerek analizleri gerçekleştirilmiştir. Bunu yaparken WoS veri tabanından analize uygun olarak indirilen metin dosyası (text file) taslak olarak kullanılmıştır. Bu belgelerde çeşitli kısaltılmış kodlar bulunmaktadır. Örneğin, ‘AU’ yazar; ‘AB’ özet, ‘DE’ ise yazar anahtar kavramlarını temsil etmektedir. Yapılan bibliyometrik analizlerde anahtar kavramlar kullanıldığı için DergiPark veri tabanından elde edilen çalışmalardaki anahtar kavramlar metin dosyasına araştırmacı tarafından elle girilmiştir. Bu ekleme işlemi yapılmadan önce analizlerde anlam bütünlüğünün bozulmaması için Türkçe karakterler dönüştürülmüştür. Dönüştürülmüş kavram dizisi ‘DE’ kodu ile ifade edilen anahtar kavramlar bölümüne yerleştirilmiştir. Kısaca DergiPark’tan elde edilen çalışmaların anahtar kavramları R-Studio ile analiz edilebilir hâle dönüştürülerek kullanılmıştır. DergiPark’tan araştırmaya dâhil olan 1490 makaleden toplamda 3551 anahtar kavram elde edilmiştir. Analiz öncesi anahtar kavramlar incelenmiş ve geleneksel

DergiPark verileri ile yapılan ortak kelime ağı analizi ile elde edilen bulgular Şekil 2’de gösterilmektedir.

Şekil 2. Ortak kelime ağı (DergiPark)

DergiPark verileri ile yapılan ortak kelime ağı analizi sonucunda on bir ana küme ortaya çıkmıştır. Bu on bir kümeyi oluşturan ana kavramlar sosyal medya, dijitalleşme, blok zinciri, covid-19, dijital oyun, sanat, medya, artırılmış gerçeklik, öğretmen adayı, dijital okuryazarlık ve dijital öykülemedir. Tüm kümeler arasında en büyük etkiye sahip olan küme sosyal medyadır. Hemen hemen her kavramın birden fazla kavram ya da farklı kümelerle ilişki içerisinde olduğu görülmektedir. Ancak öğretmen adayı, dijital okuryazarlık ve dijital öyküleme kümelerinin yalnızca kendi aralarında bağlantısallık ilişkisi kurduğu tespit edilmiştir.

WoS ve DergiPark veri tabanlarından elde edilen anahtar kavramlarla yapılan ortak kelime ağı ile sosyal bilim dallarında dijitalleşme ve dijital dönüşüm bağlamında yapılan çalışmaların kavramsal yapısını oluşturan kelimelerin birlikte ortaya çıkma durumları tespit edilmeye çalışılmıştır. Böylece birbirleri ile ilişkili konu alanları ve bu konuların çalışılırken bağlantılı olduğu diğer konu alanları ortaya koyulmuştur.

Bibliyometrik analizler sonucunda dijitalleşme ve dijital dönüşüm bağlamında ortaya çıkan bulgular Tablo 2’de verilmiştir. Tablo 2’de yer alan anahtar kavramlar araştırmanın ikinci alt problemine yönelik olarak sosyal bilgiler dersi öğretim programı ilişkilendirmesinde kullanılmıştır.

Tablo 2.*Analizler Sonucunda Elde Edilen Anahtar Kavramlar*

Sosyal Medya	Dijitalleşme	Dijital	Sürdürülebilirlik
İnternet	Endüstri 4.0	e-ticaret	İnovasyon
Dijital Pazarlama	Dijital Dönüşüm	Eğitim/Uzaktan Eğitim	Dijital Bölünmüşlük
Dijital Ekonomi	Dijital Çağ	Covid-19	Cinsiyet
Sosyal Ağlar (Twitter, Instagram, Facebook)	Teknoloji/Dijital	Bilgi ve İletişim	Çocuklar, Ergenler, Gençler, Yetişkinler
Dijital Medya	Teknoloji	Teknolojileri	Z Kuşağı
İletişim/ Dijital İletişim	Yapay Zekâ	Blokzinciri	Motivasyon
Dijital Kültür	Büyük Veri	Bitcoin	Toplum Sağlığı
Dijital Aktivizm	Nesnelerin İnterneti	Kripto Para	Depresyon
Halkla İlişkiler	Makine Öğrenmesi	e-devlet	Fiziksel Aktivite
Sinema	Derin Öğrenme	Dijital Para	Sosyal Ağ Analizi
Akıllı Telefon/Mobil Telefon	Gazetecilik	Duygu Analizi	Bağımlılık (Dijital Oyun vd.)
Kamu Diplomasisi	Oyun/Dijital	Dijital Sağlık (m-sağlık, e-sağlık, teletıp)	Yüksek Öğretim
Sanal Gerçeklik	Dijital Beşerî Bilimler	Sanat/Dijital Sanat	e-öğrenme
Artırılmış Gerçeklik	Gizlilik	Dijital Okuryazarlık	Öğretmen Adayı
	Etik	Dijital Öyküleme	

Tablo 2’de yer alan kavramlar incelendiğinde birçoğunun dijitalleşme ve dijital dönüşümün etkisiyle sıkça karşılaşılan kavramlar olduğu görülmektedir. Bu kavramların bazıları halihazırda sosyal bilgiler öğretim programı içerisinde de kazanım, kavram, beceri ve değer olarak yer almaktadır. Bu kavramlar: dijital teknolojiler, iletişim teknolojileri, sosyal medya, e-devlet, sürdürülebilir, dijital okuryazarlık, cinsiyet, dijital bölünmüşlük, internet, akıllı telefon, e-ticaret, bilgi ve iletişim teknolojileri, sosyal medya, e-devlet, medya okuryazarlığı, sinema, tüketim, gizlilik, etik kavramlarıdır. Yapılan ilişkilendirmelerde bu kavramların programda dijitalleşme ve dijital dönüşüm bağlamında ele alınmayan farklı boyutlarıyla ilişkilendirilme yapılmaya çalışılmıştır. Örneğin, dijital teknolojiler kavramı sosyal bilgiler öğretim programında yalnızca Küresel Bağlantılar öğrenme alanı içerisinde 7. sınıf kazanımında ‘dijital teknolojilerin üretim, dağıtım ve tüketim alanında meydana getirdiği değişimler’ üzerinden ele alınmaktadır. Dijital teknolojilerin program içerisinde sadece ekonomi bağlamında tek bir kazanım kapsamında ele alındığı görülmektedir. Ancak birçok farklı konu alanı ile ele alınabilecek bir kavramdır ve yapılan program ilişkilendirmesinde kavramın farklı boyutları (kültürel deneyim, doğal afetlerde kullanılan erken uyarı sistemleri, coğrafi konularda kullanılan dijital teknolojiler, çevre dostu teknolojiler vb.) ele alınmaya çalışılmıştır. Sürdürülebilirlik kavramı ise programda “sürdürülebilir” olarak ifade edilmektedir. SBÖP’nin özel amaçlarında ‘öğrencilerin sürdürülebilirlik bağlamında çevre anlayışına sahip olmaları amaçlandığı’ ifade edilmektedir. Ancak programda amaca yönelik herhangi bir kazanım, beceri, değer ya da farklı bir yönerge yer almamaktadır. Yapılan program ilişkilendirmesinde sürdürülebilirlik ile ilgili farklı öğrenme alanları ve sınıf düzeylerinde çeşitli ilişkilendirmeler yapılmıştır. Sürdürülebilirlik, çevre dostu dijital teknolojiler ve sürdürülebilirlik anlayışını destekleyen dijital ekonomik faaliyetler bağlamında ele alınarak ilişkilendirmeler gerçekleştirilmiştir. Dijital vatandaşlık kavramı ise program içerisinde uygulamada dikkat edilecek hususlar bölümünde yer alan maddelerin birinde, öğrencilerin dijital vatandaşlık yeterliliklerinin geliştirilmesi gerektiğini belirten bir cümledeki ifade olarak yer almaktadır ancak herhangi bir kazanım, beceri ya da değerle ilişkilendirilmesi yapılmamıştır. Yapılan program ilişkilendirme önerilerinde dijital vatandaşlık, Etkin Vatandaşlık öğrenme alanı içerisinde farklı sınıf seviyelerindeki farklı boyutlarla desteklenerek ilişkilendirmelere yer verilmiştir. Böylece dijital vatandaşlık hak ve sorumluluklar, siber alanda ülke temsili ve önemi, dijital diploması, dijital platformların günümüz demokrasi anlayışına etkisi gibi bağlamlar da ele alınmış; öğrencilerin dijital vatandaşlık becerilerinin farklı boyutlarda da geliştirilmesine katkı sağlanmaya çalışılmıştır. Kısacası Tablo 2’de yer alan kavramlar önce programlar açısından incelenmiş; yapılan ilişkilendirmeler de buna göre

şekillendirilmiştir. Tablo 2’de yer alan her kavram ilişkilendirmelerde kullanılmamıştır, sosyal bilgilerin doğasına uygun kavramlar tercih edilmiştir. İlköğretim programı ilişkilendirmelerinde özellikle öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal yeterlilikleri gözlemlenmiştir.

3.1. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın ikinci alt probleminde dijitalleşme ve dijital dönüşüm etkisiyle sosyal bilimlerde ortaya çıkan kavramsal yapıya ilişkin elde edilen bulguların sosyal bilgiler öğretim programıyla nasıl ilişkilendirilebileceğine dair cevaplar aranmıştır. Tablo 2’de yer alan anahtar kavramlar dijitalleşme ve dijital dönüşümün sosyal bilim dallarının kavramsal yapısına etkisini temsil etmektedir ve sosyal bilgiler öğretim programına yönelik yapılan ilişkilendirmelerde temel çerçeve olarak kullanılmıştır. Bu kavramlar haricinde yine araştırma sürecinde akademik okumalarda gözlemlenen ve ilişkilendirmede kullanılan kavramlarla bağlantılı olan, yapılan kazanım ve alt boyut önerisini tamamlayıcı nitelik taşıyan kavramlara da yer verilmiştir. Örneğin, doğal afetlerin takibinde kullanılan dijital teknolojilerle ilgili yapılan kazanım alt boyut önerisi kapsamında drone ve erken uyarı sistemleri kavramlarının öğretimi de önerilmiştir. Yapılan ilişkilendirmeler öğrenme alanları kapsamında sınıf düzeylerine göre kazanım, kazanım alt boyutu, kavram, beceri ve değer ilişkilendirilmesi şeklinde yapılmıştır. Öğrenme alanlarında halihazırda bulunan ve dijitalleşme/dijital dönüşüm ile ilgili olduğu düşünülen kazanımlara alt boyut önerisi; yine öğrenme alanında ilgili sınıf düzeyi için programda yer almayan ancak analizler sonucunda programda yer alması gerektiği düşünülen kazanımlar ise kazanım önerisi şeklinde yapılmıştır. Alt boyut ve kazanım önerileri tablolarda italik vurgu ile belirtilmiştir. Kazanım ve kazanım alt boyutları ile ilgili olarak kavram, beceri ve değer boyutları da ilişkilendirmeye dâhil edilmiştir. İlişkilendirme tablolarında öğrenme programında yer alan tüm kazanımlara -çok fazla yer kaplaması sebebiyle- yer verilmemiş yalnızca ilişkilendirme yapılan kazanımlara yer verilmiştir. İlişkilendirmeler her sınıf düzeyi için ayrı şekilde tabloleştirilmiştir. Öğrenme alanları arasındaki disiplinlerarasılık sebebiyle bazı kavramlar birden fazla kez tablolarda yer alabilmektedir.

Tablo 3'te sosyal bilgiler öğretim programı 4.sınıf kazanım, kavram, beceri ve değer ilişkilendirmesi yer almaktadır.

Tablo 3.

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 4. Sınıf Kazanım, Kavram, Beceri ve Değer İlişkilendirmesi

Öğrenme Alanı	Mevcut Kazanım ile ilgili Alt Boyut ve Yeni Kazanım İlişkilendirmesi	Kavram (K) Beceri (B) Değer (D)
Birey ve Toplum	<p>SB.4.1.1. Resmî kimlik belgesini inceleyerek kişisel kimliğine ilişkin çıkarımlarda bulunur.</p> <p><i>Alt boyut önerisi:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Bireyin sahip olduğu dijital kimlik açıklanır ve önemi anlatılır.</i> 	<p>K: Dijital Kimlik, Dijital Ayak izi</p>
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	<p>SB.4.3.6. Doğal afetlere yönelik gerekli hazırlıkları yapar.</p> <p><i>Alt boyut önerisi:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Doğal afetlerin takibinde kullanılan dijital teknolojilere (erken uyarı sistemi vb.) örnek verilir.</i> 	<p>K: Drone, Erken Uyarı Sistemleri</p>
Bilim, Teknoloji ve Toplum	<p>SB.4.4.5. Teknolojik ürünleri kendisine, başkalarına ve doğaya zarar vermeden kullanır.</p> <p><i>Alt boyut önerisi:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Çevre dostu dijital dönüşüm çalışmalarına örnek verilir.</i> 	<p>D:Sürdürülebilirlik</p>
Etkin Vatandaşlık	<p>SB.4.6.1. Çocuk olarak sahip olduğu haklara örnekler verir.</p> <p><i>Alt boyut önerisi:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Dijital Çocuk Hakları hakkında bilgi verilir.</i> <p>SB.4.6.2. Aile ve okul yaşamındaki söz ve eylemlerinin sorumluluğunu alır.</p> <p><i>Alt boyut önerisi:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Bireylerin dijital ortamdaki eylemlerinden sorumlu olduğuna dair örnekler verilir.</i> <p>SB.4.6.4. Ülkesinin bağımsızlığı ile bireysel özgürlüğü arasındaki ilişkiyi açıklar.</p> <p><i>Alt boyut önerileri:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Siber alanda ülkesinin sahip olduğu egemenliğin kullanıcı özgürlüğü ve güvenliği açısından önemine örnekler verilir.</i> <i>Dijital platformlarda ülke temsilinin ve sembollerinin önemi ile ilgili örnekler verilir.</i> 	<p>K: Dijital kanıt, Siber Egemenlik B: Dijital Vatandaşlık</p>
Küresel Bağlantılar	<p>SB.4.7.3. Farklı ülkelere ait kültürel unsurlarla ülkemizin sahip olduğu kültürel unsurları karşılaştırır.</p> <p><i>Alt boyut önerisi:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Dijital platformların farklı ülkelere ait kültürel unsurların tanınmasındaki rolü tartışılır.</i> 	<p>K: Küreselleşme, Sosyal Medya</p>

Birey ve Toplum öğrenme alanında yer alan SB.4.1.1. kazanımında öğrencilerin resmi kimlik belgesiyle ilgili gerekli çıkarımlarda bulunması beklenmektedir. Bu kazanıma bir alt boyut olarak bireylerin sahip oldukları dijital kimlik bilgilerinin varlığı ve öneminin açıklanması eklenerek öğrencilerin dijital kimlikleri ile ilgili bilinç düzeylerinin artırılabilirliği önerilmektedir. Ayrıca bu alt boyut, SB. 5.6.1. kazanımında bulunan “Kazanım kapsamında e-devlet portalı ve bu portal üzerinden sağlanan hizmetlere değinilir.” alt boyutu için de hazır bulunuşluk sağlayacaktır. SB. 4.1.1. dâhilinde öğrencilere dijital kimlik ve dijital ayak izi kavramlarının açıklanması önerilmektedir.

İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında yer alan SB. 4.3.6. kazanımıyla öğrencilerin doğal afetlere hazırlık konusunda bilgi sahibi olması hedeflenmektedir. Bu kazanım işlenirken alt boyut olarak öğrencinin yakın çevresinde karşılaşılabileceği doğal afetlere öncelik verilmesi ve deprem çantası hazırlığı konusuna değinilmesi gerektiği de belirtilmiştir. Bunlara ek olarak doğal afetlerin takibinde kullanılan dijital teknolojilere (erken uyarı sistemleri, uydu verileri vb.) de örnek verilmesi önerilmektedir. Böylece öğrenciler dijital teknolojilerin kullanım alanlarından biriyle ilgili bilgi sahibi olurken aynı zamanda doğal afetlerin öncesi ve sonrasında kullanılan teknolojilerle ilgili öngörü sahibi de olabilecekleri düşünülmektedir. Örneğin, Japonya'nın Toplum 5.0 modelinde afetten etkilenen bölgeler uydu, karasal hava radarı, insansız hava araçları, sensörler ve otomobillerden gelen yol hasar bilgileri aracılığıyla takip edilerek elde edilen veriler yapay zekâ sistemleri ile analiz edilerek afet koşullarına göre insanlara akıllı telefonları ya da diğer teknolojik cihazlar aracılığıyla barınak ve yardım sağlanarak güvenli bölgelere taşınmalarının sağlanması öngörülmektedir. Ayrıca afet bölgelerinde kurtarma robotları aracılığıyla yaralı insanların hızlı şekilde kurtarılması; sürekli yardım ve teçhizat teslimatı yapan drone sevkiyatları sürdürülerek hasar azaltmaya ve erken iyileşme sürecine geçiş sağlanmaya çalışılması amaçlanmaktadır (Cabinet Office, Government of Japan, 2021). Öğrencilere bu gibi örnekler verilerek gelecekte toplumun teknoloji entegrasyonunun hangi alanlarda nasıl olabileceğine dair fikir yürütmeleri sağlanabilir. Bu kazanım kapsamında öğrencilere drone ve erken uyarı sistemleri kavramları kazandırılabilir.

Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanında yer alan SB. 4.4.5. kazanımında "teknolojik ürünlerin kendisine, başkalarına ve doğaya zarar vermeden" kullanma becerisinin öğrencilere kazandırılması hedeflenmektedir. Programda bu kazanım hedefleri doğrultusunda teknolojik ürünler için hazırlanmış olan kullanım kılavuzlarına da değinilmesi belirtilmektedir. Bunlara ek olarak öğrencilere çevre dostu dijital dönüşüm çalışmalarına dair örnekler verilmesi önerilmektedir. Böylece öğrencilerin sürdürülebilirlik değerini kazanabilecekleri düşünülmektedir.

Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında yer alan kazanım SB. 4.6.1.'de öğrencilerin çocuk hakları konusunda bilgi sahibi olmaları hedeflenmiştir. Bu kazanım kapsamında Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'deki maddelerinde ele alınması programda belirtilmiştir. Bu kazanıma alt boyut önerisi olarak öğrencilere Dijital Çocuk Hakları konusunda da bilgi verilmesi önerilmektedir. Böylece öğrenciler dijital platformlarda maruz kaldıkları durumlarla ilgili hakları konusunda bilgi sahibi olabileceklerdir. Yine öğrenme alanında yer alan SB. 4.6.2. kazanımında öğrencilere aile ve okul yaşamındaki söz ve eylemleri konusunda sorumluluk kazandırılmak hedeflenmektedir. Bu kazanıma alt boyut önerisi olarak bireylerin dijital ortamdaki eylemlerinden de sorumlu olduğu bilinci kazandırılması ve bunların birer dijital kanıt niteliği taşıdığına dair örnekler verilmesi önerilmektedir. Bu bilincin erken yaşta kazanılması öğrencilerin kendilerini dijital ortamlarda koruyabilmeleri aynı zamanda daha bilinçli kullanıcı olmalarını teşvik edeceği öngörülmektedir. SB. 4.6.4. kazanımında ise öğrencilerin ülke bağımsızlığıyla, bireysel özgürlük arasındaki ilişki ile ilgili çıkarım yapması beklenmektedir. Programda bu kazanımla ilgili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılışı, ulusal egemenlik, birey olarak ülkesinin bağımsızlığı için üstlenebileceği rollerin ele alınması gerektiği belirtilmiştir. Bunlara ek olarak iki alt boyut önerisi yapılmıştır. Bunlardan ilki öğrencilerin siber alanda ülkesinin sahip olduğu egemenliğin kullanıcı özgürlüğü ve güvenliği açısından önemine örnekler verilmesi, ikincisi ise dijital platformlarda ülke temsilinin ve sembollerinin önemi ile ilgili örnekler verilmesi üzerinedir. Bu öğrenme alanında öğrencilere dijital kanıt ve siber egemenlik kavramlarının ve dijital vatandaşlık becerisinin kazandırılması önerilmektedir.

Küresel Bağlantılar öğrenme alanında yer alan kazanım SB. 4.7.3.'te öğrencilerin farklı ülkelere ait kültürel unsurlarının ülkemizin kültürel unsurlarıyla karşılaştırması hedeflenmektedir. Programda kazanım doğrultusunda görsel ve yazılı iletişim araçlarıyla kültürel unsurlar ve kıyafet, oyun, yemek, aile ilişkileri gibi konular üzerinde durulması gerektiği belirtilmektedir. Bunlara ek olarak öğrencilerin dijital platformların farklı ülkelere ait kültürel unsurların tanınmasındaki rolünün tartışılması önerilmektedir. Kazanım kapsamında öğrencilere küreselleşme ve sosyal medya kavramları kazandırılabilir.

Tablo 4’te sosyal bilgiler öğretim programı 5.sınıf kazanım, kavram, beceri ve değer ilişkilendirmesi yer almaktadır.

Tablo 4.

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 5. Sınıf Kazanım, Kavram, Beceri ve Değer İlişkilendirmesi

Öğrenme Alanı	Mevcut Kazanım ile ilgili Alt Boyut ve Yeni Kazanım İlişkilendirmesi	Kavram (K) Beceri (B) Değer (D)
Kültür ve Miras	<p>SB.5.2.1. Somut kalıntılarından yola çıkarak Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının insanlık tarihine önemli katkılarını fark eder.</p> <p><i>Alt boyut önerisi:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Bazı somut kalıntıların dijital ortama aktarılarak korunduğunu ve kullanıcı erişimine açılması hakkında bilgi verilir. <p>SB.5.2.3. Ülkemizin çeşitli yerlerinin kültürel özellikleri ile yaşadığı çevrenin kültürel özelliklerini karşılaştırarak bunlar arasındaki benzer ve farklı unsurları belirler.</p> <p><i>Alt boyut önerisi:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Dijital teknolojilerle farklı kültürel özelliklerin zaman ve mekândan bağımsız olarak deneyimleyebileceği açıklanır ve örnekler gösterilir. <p>SB.5.2.5. Günlük yaşamdaki kültürel unsurların tarihî gelişimini değerlendirir.</p> <p><i>Alt boyut önerileri:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Dijitalleşme ile dönüşen kültürel unsurlara ve yaşam tarzlarına etkisine örnekler verilir. Kültürün dijitalleşmesinin yanı sıra ‘dijital kültür’ olgusunun oluşumu üzerinde durulur. <p>Kazanım Önerisi:</p> <p>5.2. Dijital sanatı tanımlayarak, sınıflandırmasını yapar.</p>	<p>K: Dijital Tarih, Dijital Arşiv, Dijital Kültür, Dijital Miras, Dijital Sanat, Sanal Müze, Artırılmış Gerçeklik, Sanal Gerçeklik</p> <p>B: Dijital Tarih Okuryazarlığı, Dijital Kanıt Kullanma, Dijital Erişim</p> <p>D: Dijital Estetik</p>
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	<p>SB.5.3.1. Haritalar üzerinde yaşadığı yer ve çevresinin yeryüzü şekillerini genel olarak açıklar.</p> <p><i>Alt boyut önerisi:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Dijital harita üzerindeki yeryüzü şekilleri incelenerek matbu haritalarla benzerlikleri ve farklılıkları karşılaştırılır. 	<p>K: Dijital Harita</p> <p>B: Dijital Harita Okuryazarlığı</p>
Bilim, Teknoloji ve Toplum	<p>SB.5.4.1. Teknoloji kullanımının sosyalleşme ve toplumsal ilişkiler üzerindeki etkisini tartışır.</p> <p><i>Alt boyut önerileri:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Dijitalleşmenin ve dijital dönüşümün sosyalleşme ve toplumsal ilişkiler üzerindeki etkisine örnekler verilir. Aşırı teknoloji kullanımının birey üzerindeki olumsuz etkilerine örnekler verilerek alınması gereken önlemler üzerinde durulur. 	<p>K: Dijitalleşme, Dijital Dönüşüm, Siber Güvenlik, Bağımlılık</p> <p>D: Gizlilik, Etik</p>
Küresel Bağlantılar	<p>SB.5.7.3. Turizmin uluslararası ilişkilerdeki önemini açıklar.</p> <p><i>Alt boyut önerisi:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Turizmde dijital eğilimlerle ilgili bilgi verilir. 	<p>K: Dijital Turizm, e-turizm</p>

Kültür ve Miras öğrenme alanında yer alan SB. 5.2.1. kazanımında öğrencilere “somut kalınlardan yola çıkarak Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının insanlık tarihine” olan katkılarının kazandırılması belirtilmektedir. Bu kazanıma bir alt boyut olarak somut kalıntıların günümüzde dijital ortamlara aktarılması ve kullanıcı erişimine açılmasıyla ilgili bilgi verilmesi önerilmektedir. Böylece

öğrencilere görme ya da inceleme imkânı bulamayacağı somut kalıntılara dijital arşivler aracılığıyla erişebileceği bilgisi kazandırılacaktır. Bu alt boyutla ilgili olarak sınıf içi uygulamalarda öğrencilerle birlikte inceleyebilecekleri dijital arşivler ele alınabilir ve örnek bir dijital arşiv incelemesi yapılabilir. Bununla birlikte öğrenme alanı içerisinde kazandırılması beklenen araştırma becerisini tamamlayıcı nitelik taşıdığı düşünülen dijital kanıt kullanma becerisinin de öğrenciler tarafından kazanabileceği öngörülmektedir. Bu kazanım ve alt boyut kapsamında dijital tarih, dijital arşiv, dijital kültür, dijital miras, dijital sanat kavramlarının ve dijital tarih okuryazarlığı, dijital erişim, dijital kanıt kullanma becerilerinin öğrencilere kazandırılması önerilmektedir.

Yine Kültür ve Miras öğrenme alanında yer alan SB. 5.2.3. kazanımında ise öğrencilerin Türkiye'deki çeşitli yerlerin kültürel özellikleri ile yaşadığı çevrenin kültürel özelliklerini karşılaştırması, benzer ve farklı unsurları belirlemesi beklenmektedir. Bu kazanıma alt boyut olarak öğrencilerin dijital teknolojilerle farklı kültürel özellikleri zaman ve mekândan bağımsız bir şekilde deneyimleyebileceği farkındalığı kazandırılması önerilmektedir. Bu farkındalık aynı zamanda öğrencilere öğrenme alanı bağlamında kazandırılması istenen zaman ve kronolojiyi algılama, değişim ve sürekliliği algılama becerilerini farklı açılardan destekleyici nitelik sunmaktadır. Bu alt boyut ile ilgili olarak sanal müze gezisi, sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik gibi teknolojiler kullanılarak eğitim uygulamaları yapılabilir. Bu uygulamalarla öğrencilerin deneyimsel kazanımlar da sağlanabileceği öngörülmektedir. Ayrıca bu uygulamalar ve teknolojiler etkili kullanıldığında eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanabileceği de düşünülmektedir. Örneğin Iğdır'ın bir ilçesinde eğitim alan bir öğrencinin, İstanbul'daki akranları gibi sosyal ve kültürel geziler yapabilme imkânı her zaman olmayabilir. Ancak sanal müze gezileri ya da MEB tarafından öğrenme alanlarına uygun şekilde geliştirilebilecek sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik uygulamaları ve teknolojik donanım desteği ile öğrenciler bu deneyimi okul ortamında yaşayabilir. Bu kazanım ve alt boyut kapsamında öğrencilere sanal müze, artırılmış gerçeklik ve sanal gerçeklik kavramlarının kazandırılması önerilmektedir.

Yine Kültür ve Miras öğrenme alanında içerisinde yer alan SB. 5.2.5. kazanımında ise öğrencilerin "günlük yaşamdaki kültürel unsurların tarihi gelişimini" değerlendirmesi beklenmektedir. Programda bu kazanımla ilgili alt boyut olarak gündelik hayatta artık yer edinmiş kültürel unsurların sürekliliği ve değişimi üzerinde durulması gerektiği belirtilmiştir. Bu kazanım ve alt boyutuna ek olarak iki tane alt boyut önerisi yapılmıştır. Bunlardan ilki dijitalleşme ile dönüşen kültürel unsurlara ve yaşam tarzlarına etkisine örnek verilmesi; ikincisi ise kültürel unsurların dijital ortamlarda yer edinmesinin yanı sıra ortaya çıkan 'dijital kültür' olgusunun da öğrencilere kazandırılması üzerinedir. Bu kazanım ve alt boyutlar kapsamında dijital kültür kavramı üzerinde durulması önerilmektedir. Ayrıca öğrenme alanında yer almayan, ancak mevcut kazanımları tamamlayıcı nitelik taşıdığı düşünülen 5. sınıf düzeyinde bir kazanım önerisi (5.2.) de hazırlanmıştır. Bu kazanım önerisi öğrencilere kültürel unsurların dijitalleşme/dijital dönüşüm süreciyle ilgili farkındalık kazandırılması amacıyla dijital sanatın tanımlanması ve sınıflandırılması üzerine yapılandırılmıştır. Bunun yanı sıra bu kazanım önerisi 7. sınıf Kültür ve Miras öğrenme alanında yapılmış olan kazanım önerisi için de bir hazır bulunuşluk sağlamaktadır. Bu kazanım kapsamında öğrencilere dijital sanat kavramı ile dijital estetik değerinin kazandırılması önerilmektedir.

İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında yer alan SB. 5.3.1. kazanımında öğrencilerin "haritalar üzerinden yaşadığı yer ve çevresinin yeryüzü şekillerini genel olarak" açıklaması beklenmektedir. Bu kazanım kapsamında ölçek türleri, küçültme oranı, harita temel unsurları ve anlamları gibi faktörlere değinilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu kazanım ve alt boyutuna ek olarak öğrencilerin dijital haritalar üzerinde incelemeler yaparak matbu haritalarla benzerliklerini ve farklılıklarını karşılaştırması önerilmektedir. Böylece öğrencilerin dijital harita kullanmaları gereken durumlarda bilgi sahibi olması sağlanarak dijital harita okuma becerilerinin geliştirileceği düşünülmektedir. Bu kazanım ve alt boyut önerisi kapsamında öğrencilere dijital harita kavramı ile dijital harita okuryazarlığı becerisi kazandırılması önerilmektedir.

Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanında yer alan SB. 5.4.1. kazanımında öğrenciler tarafından “teknoloji kullanımının sosyalleşme ve toplumsal ilişkiler üzerindeki etkisinin” tartışılması istenmektedir. Bu kazanımla ilgili olarak iki alt boyut önerisi yapılmıştır. Bunlardan ilki dijitalleşmenin ve dijital dönüşümün sosyalleşme ve toplumsal ilişkiler üzerindeki etkisine örnekler verilmesi; diğeri ise aşırı teknoloji kullanımının birey üzerindeki olumsuz etkilerine örnekler verilerek öğrencilerin bu konuda farkındalık kazanması sağlanması ve alınması gereken önlemler üzerinde durulması üzerinedir. Özellikle artan teknoloji kullanımı ile ortaya çıkan bağımlılıklar sebebiyle bu konunun üzerinde durulmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu alt boyut önerileri programda yer alan SB. 4.4.2. ile de benzer hedefleri gözetmektedir. SB. 4.4.2.’nin alt boyutlarında da teknolojinin yaşamımızda meydana getirdiği olumlu ve olumsuz durumlara dikkat çekilmesi belirtilmiştir. Farklı sınıf düzeyinde benzer hedeflerin tekrar edilmesi öğrencilerin böyle önemli bir konuda farkındalık kazanmalarını artıracaktır. Konuyla ilgili bir diğer husus ise sürekli çevrim içi olan bireyler için günümüzde siber güvenlik daha da elzem bir durum haline gelmiştir. Bireylerin sürekli çevrim içi olması onların gözetim altında tutulmasını da kolaylaştırmaktadır ve bu konunun etik boyutu tartışılmalıdır. Öğrencilere bu konularda farkındalık kazandırmak onların teknolojiyi doğru ve etkili kullanmasına fayda sağlayacağı gibi kişisel verilerinin korunması konusunda da daha bilinçli bireyler haline gelmeleri desteklenecektir. Bu kazanım ve alt boyutlar bağlamında öğrencilere dijitalleşme, dijital dönüşüm, siber güvenlik ve bağımlılık kavramları ile gizlilik ve etik değerlerinin kazandırılması önerilmektedir.

Küresel Bağlantılar öğrenme alanı SB.5.7.3.’te ise turizmin uluslararası ilişkilerdeki önemini açıklanması hedeflenmektedir. Bu kazanım kapsamında farklı toplumların birbirini tanınması, kültürel zenginliklerinin görülmesi ve karşılıklı ön yargıların fark edilmesi üzerinde durulması gerektiği belirtilmiştir. Bunlara ek olarak öğrencilere turizmde dijital eğilimlerle ilgili bilgi verilmesi önerilmektedir. Bu kazanım kapsamında öğrencilere dijital turizm ve e-turizm kavramları kazandırılabilir.

Tablo 5'te sosyal bilgiler öğretim programı 6.sınıf kazanım, kavram, beceri ve değer ilişkilendirmesi yer almaktadır.

Tablo 5.

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 6. Sınıf Kazanım, Kavram, Beceri ve Değer İlişkilendirmesi

Öğrenme Alanı	Mevcut Kazanım ile ilgili Alt Boyut ve Yeni Kazanım İlişkilendirmesi	Kavram (K) Beceri (B) Değer (D)
Bilim, Teknoloji ve Toplum	<p>SB.6.4.1. Sosyal bilimlerdeki çalışma ve bulgulardan hareketle sosyal bilimlerin toplum yaşamına etkisine örnekler verir.</p> <p><i>Alt boyut önerileri:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Dijitalleşmenin ve dijital dönüşümün sosyal bilimlere; dolayısıyla toplumsal yaşama etkisine dair örnekler verilir. Dijital kültür, dijital sanat, dijital diplomasi, dijital hukuk, dijital ekonomi, dijital iletişim hakkında bilgi verilir. Türkiye'de sosyal bilimlerdeki dijitalleşme ve dijital dönüşüm çalışmalarına değinilir. <p>SB.6.4.3. Bilimsel araştırma basamaklarını kullanarak araştırma yapar.</p> <p><i>Alt boyut önerisi:</i></p> <p>Dijital araştırma yöntemleri ile ilgili bilgi verilir.</p>	<p>K: Büyük Veri, Yapay Zekâ, İnternet, Nesnelerin İnterneti, Makine Öğrenmesi, Duygu Analizi, Veri Madenciliği</p> <p>B: Dijital Araştırma</p>
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	<p>SB.6.5.4. Vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine katkısı açısından vergi vermenin gereğini ve önemini savunur.</p> <p><i>Alt boyut önerisi:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Dijital vergi hakkında bilgi verilir. <p>Kazanım Önerisi:</p> <p>6.5. Dijital ekonomi hakkında bilgi sahibi olur.</p> <ul style="list-style-type: none"> Dijital ekonominin avantajları ve dezavantajları hakkında bilgi verilir. Ülkemizdeki dijital ekonomi faaliyetleriyle ilgili örnekler verilir. Dijital girişimciler ve çalışmalarıyla ilgili örnekler verilir. <p>6.5. Dijital yatırım ve pazarlama odaklı bir proje (iş planı) geliştirir.</p> <ul style="list-style-type: none"> Coğrafi özelliklerin dijital ekonomik faaliyetler üzerindeki etkisi tartışılır. Dijital alanda yerli ve milli üretimin önemi üzerinde durulur.	<p>K: Endüstri 4.0, Dijital Ekonomi, E-ticaret, Dijital Bankacılık, Dijital Para, Kripto Para, Dijital Yatırım, Dijital Vergi</p> <p>B: Dijital Girişimcilik, Dijital Pazarlama, Dijital İş birliği, Dijital Tasarım, İnovasyon</p> <p>D: Yerli ve Milli</p>
Etkin Vatandaşlık	<p>SB.6.6.3. Yönetimin karar alma sürecini etkileyen unsurları analiz eder.</p> <p><i>Alt boyut önerisi:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Dijital platformların (özellikle sosyal medyanın) son yıllarda yönetim karar alma sürecine etkisine dair örnekler verir. <p>Kazanım Önerisi:</p> <p>6.6. Dijital Hak ve Sorumlulukları öğrenir.</p> <ul style="list-style-type: none"> Dijital Haklar ile ilgili (Kişisel Verilerin Korunması, Unutulma Hakkı, Özel Hayatın Gizliliği, Şikâyet Hakkı, Yönetime Katılma Hakkı vb.) ile ilgili örnek olaylar incelenir. Dijital platformlarda yapılan siber zorbalık, ırkçılık, pozitif ayrımcılık vb. durumların toplumsal yaşama etkileri tartışılır.	<p>K: Siber Zorbalık, Siber Suç</p> <p>B: Dijital Vatandaşlık, Dijital Aktivizm</p>

Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanında yer alan SB. 6.4.2. kazanımında ise “sosyal bilimlerdeki çalışma ve bulgulardan hareketle sosyal bilimlerin toplum yaşamına etkisi” üzerine durulmaktadır. Bu kazanımlar öğrencilerin psikoloji, felsefe, arkeoloji vb. bilim dallarından örnekler vererek sosyal bilimleri oluşturan disiplinleri tanıması ve Türkiye’deki bilim ve teknolojik gelişmelere yönelik farkındalık kazanması beklenmektedir. Bu kazanım ve alt boyutlarına ek olarak üç alt boyut önerisi yapılmıştır. Bunlardan ilki dijitalleşmenin ve dijital dönüşümün sosyal bilimlere, dolayısıyla toplumsal yaşama etkisine dair örnekler verilmesi; ikincisi dijitalleşmenin sosyal bilimlerle etkileşimi sonucu ortaya çıkan dijital kültür, dijital sanat, dijital diplomasi, dijital hukuk, dijital ekonomi, dijital iletişim vb. hakkında öğrencilere bilgi verilmesidir. Diğer alt boyut önerisi ise tüm bu bağlamın somutlaştırılabilmesi adına Türkiye’de sosyal bilimlerdeki dijitalleşme ve dijital dönüşüm çalışmalarına değinilmesidir. Kısaca bu alt boyut önerileri ile mevcut kazanımın içeriğinin dijitalleşme ve dijital dönüşüm ile sahip olduğu yeni bağlamları da öğrencilere kazandırması amaçlanmaktadır. Yine aynı öğrenme alanı içerisinde yer alan SB. 6.4.3. kazanımında öğrencilere bilimsel araştırma basamaklarını kullanarak araştırma yapma becerisi kazandırılmak istenmektedir. Bu kazanıma alt boyut olarak öğrencilere veri madenciliği, duygu analizi gibi dijital araştırma yöntemleri ile ilgili bilgi verilmesi de önerilmektedir. Böylece öğrencilerin bilimsel anlamda güncel araştırma alanları ve yöntemleri ile ilgili de bilgi sahibi olabileceği düşünülmektedir. Bu öğrenme alanı ve sınıf düzeyinde öğrencilere dijitalleşme ve dijital dönüşüm bağlamında sosyal bilimleri kavramsal, içeriksel ve yöntemsel açıdan büyük ölçüde etkileyen büyük veri, yapay zekâ, internet, nesnelerin interneti, makine öğrenmesi, duygu analizi, veri madenciliği kavramları ile dijital araştırma becerisinin kazandırılması önerilmektedir.

Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanında yer alan SB. 6.5.4. kazanımında öğrencilerin “vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine katkısı açısından vergi vermenin” önemini kazandırılması hedeflenmektedir. Bu kazanıma alt boyut olarak öğrencilere dijital vergi hakkında bilgi verilmesi önerilmektedir. Günümüzde birçok ülkede uygulamada olan dijital vergi ile ilgili bilgi sahibi olan öğrencilerin dijital ekonomik sistemlerle ilgili daha iyi çıkarım yapabileceği düşünülmektedir. Ayrıca öğrenme alanında yer almayan, ancak mevcut kazanımları tamamlayıcı nitelik taşıdığı düşünülen 6. sınıf düzeyinde iki kazanım önerisi de hazırlanmıştır. Bu kazanım önerilerinden ilki “Dijital ekonomi hakkında bilgi sahibi olur.” maddesidir. Bu kazanım önerisine ek olarak üç alt boyut önerisi de eklenerek kazanımın ele alacağı konulara vurgu yapılmak istenmiştir. Bu kazanım ile öğrencilerin dijital ekonomi ile ilgili bilgi sahibi (temel kavramlar, üretim, dağıtım, tüketim ve lojistik faaliyetler, para sistemleri vs.) olması beklenirken, alt boyutlarda da dijital ekonominin avantajlarının/dezavantajlarının ele alınması; ülkemizdeki dijital ekonomi faaliyetlerine örnekler verilmesi, dijital girişimciler ve çalışmalarıyla ilgili örnekler verilerek konunun tam anlamıyla kavranması için somutlaştırılması önerilmektedir. Böylece öğrencilerin zaten içerisinde bulunduğu dijital ekonomi sistemdeki konumunu fark etmesi ve daha bilinçli bir tüketici olması hedeflenmektedir. Öğrenme alanıyla ilgili bir diğer kazanım önerisi ise “Dijital yatırım ve pazarlama odaklı bir proje (iş planı) geliştirir.” maddesidir. Bu kazanım önerisi ile öğrencilerin dijital ekonomik sistemler hakkındaki bilinç düzeylerini artırmak hedeflenirken aynı zamanda dijital girişimcilik becerilerinin de geliştirilmesi hedeflenmektedir. Bu kazanıma iki alt boyut önerisi de yapılmıştır. Bunlardan ilki coğrafi özelliklerin dijital ekonomik faaliyetler üzerindeki etkisinin fark edilmesi üzerinedir. Bu alt boyut önerisiyle öğrencilere artık coğrafi özelliklerin ekonomi üzerindeki kısıtlayıcı etkisinin giderek azaldığının ve deniz aşırı ülkelerle ticari ilişkilerin bile yalnızca çevrim içi bağlantı kurulabilen bir cihaz üzerinden gerçekleştirebileceği farkındalığının kazandırılması amaçlanmaktadır. Diğer alt boyut önerisi ise dijital alanda yerli ve milli üretimin önemi üzerinedir. Özellikle siber güvenlik ve siber egemenlik anlamında kişisel veri trafiğinin yurtdışına çıkmaması son derece elzem bir konudur. Bu sebeple dijital sistemlerde yerli ve milli üretim ve tüketim teşviki ile bu alandaki gelişmelerin önemi öğrencilere erken yaşta kazandırılmalıdır. Bu aynı zamanda öğrencilerin dijital girişimcilik fikirlerini de tetikleyebilecek bir unsurdur. Bu öğrenme alanı içerisinde öğrencilere Endüstri 4.0, dijital ekonomi, e-ticaret, dijital bankacılık, dijital para, kripto para, dijital yatırım, dijital vergi kavramlarının; dijital girişimcilik, dijital pazarlama, dijital iş birliği, dijital tasarım, inovasyon becerilerinin ve yerli ve milli değerinin kazandırılması önerilmektedir.

Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında yer alan SB. 6.6.3. kazanımında öğrencilerin “yönetimin karar alma sürecini etkileyen unsurları” analiz etmesi hedeflenmektedir. Kazanım kapsamında siyasi partilerin, sivil toplum kuruluşlarının, medya ve kamuoyunun da ele alınması gerektiği belirtilmiştir. Bunlara ek olarak kazanım kapsamında dijital platformların (özellikle sosyal medyanın) son yıllarda yönetimin karar alma sürecine etkisine dair örnekler verilmesi önerilmektedir. Örneğin sosyal medyada başlayan bir kampanyanın yetkili merciler tarafından çözüme kavuşturulması ile ilgili örnekler verilebilir. Bunlara ek olarak öğrenme alanında yer almayan ancak 6. sınıf düzeyinde yer alan mevcut kazanımları tamamlayıcı nitelik taşıdığı düşünülen bir kazanım önerisi yapılmıştır. Bu kazanım önerisiyle öğrencilerin dijital hak ve sorumluluklarını öğrenmesi hedeflenmektedir. Böylece teknolojik ve dijital gelişmeleri takip eden bilinçli vatandaşlar olarak dijital platformlarda da nasıl davranmaları gerektiği hakkında gerekli bilgi ve becerilere sahip olacakları düşünülmektedir. Bu kazanım kapsamında öğrencilere kişisel verilerin korunması, unutulma hakkı, özel hayatın gizliliği, şikâyet hakkı gibi dijital hak ve sorumluluklar bağlamında ele alınabilecek konularla ilgili örnekler verilmesi önerilmektedir. Ayrıca öğrencilerin dijital platformlarda yapılan siber zorbalık, ırkçılık, pozitif ayrımcılık vb. durumların toplumsal yaşama etkileri ile ilgili çıkarımlarda bulunabilmelerinin de desteklenmesi önerilmektedir. Bu kazanım ve alt boyutları kapsamında öğrencilere siber zorbalık, siber suç kavramları ile dijital vatandaşlık ve dijital aktivizm becerilerinin kazandırılması önerilmektedir.

Tablo 6’da sosyal bilgiler öğretim programı 7.sınıf kazanım, kavram, beceri ve değer ilişkilendirmesi yer almaktadır.

Tablo 6.

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 7. Sınıf Kazanım, Kavram, Beceri ve Değer İlişkilendirmesi

Öğrenme Alanı	Mevcut Kazanım ile ilgili Alt Boyut ve Yeni Kazanım İlişkilendirmesi	Kavram (K) Beceri (B) Değer (D)
Birey ve Toplum	<p>SB.7.1.3. Medyanın sosyal değişim ve etkileşimdeki rolünü tartışır.</p> <p><i>Alt boyut önerisi:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Sosyal medyanın bireysel, toplumsal ve ülkeler arasındaki iletişimi ve kültürü nasıl etkilediği örneklendirilir.</i> <p>Kazanım Önerisi:</p> <p>7.1. <i>Toplumda dijital erişim konusunda avantajlı ve dezavantajlı birey ve grupların olduğunu fark eder.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Kuşaklar arasındaki teknoloji kullanım pratiklerinin (yetkinliklerin, tercihlerin vb.) farklılıklarına örnekler verilir.</i>	<p>K: Dijital Bölünmüşlük, Dijital Yerli, Dijital Göçmen, Sosyal Medya, Dijital Erişim</p> <p>B: Dijital İletişim, Sosyal Medya Okuryazarlığı</p>
Kültür ve Miras	<p>Kazanım Önerisi:</p> <p>7.2. <i>Dijital sanat dallarını öğrenerek, dijital sanat eserlerine örnekler verir.</i></p>	<p>K: Dijital Sanat</p> <p>D: Dijital Estetik</p>

Tablo 6'nın Devamı

İnsanlar, Yerler ve Çevreler	<p>SB.7.3.1. Örnek incelemeler yoluyla geçmişten günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur.</p> <p><i>Alt boyut önerisi:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Coğrafi Bilgi Sistemleri'nin kullanım alanlarını ve önemini öğrenir. <p>SB.7.3.4. Temel haklardan yerleşme ve seyahat özgürlüğünün kısıtlanması halinde ortaya çıkacak olumsuz durumlara örnekler gösterir.</p> <p><i>Alt boyut önerileri:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Dijital ülke, dijital vize kavramları üzerinde durulur ve örnekler verilir. Estonya'nın e-vatandaşlık sistemi ile ilgili bilgi verilir. 	<p>K: Coğrafi Bilgi Sistemleri, E-Vize, E-vatandaşlık, Dijital Dönüşüm</p> <p>B: Coğrafya Okuryazarlığı</p> <p>D:Sürdürülebilirlik</p>
Bilim, Teknoloji ve Toplum	<p>SB.7.4.1. Bilginin korunması, yaygınlaştırılması ve aktarılmasında değişim ve sürekliliği inceler.</p> <p><i>Alt boyut önerisi:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Dijitalleşme sürecinde değişen bilgi ve bilgiyi kullanma, depolama, aktarma süreçleri hakkında bilgi verilir. Büyük veri ve kullanım alanları hakkında bilgi verilir. Dijital Beşerî Bilimler hakkında bilgi verilir. 	<p>K: Büyük Veri, Dijital Beşerî ve Sosyal Bilimler</p>
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	<p>Kazanım Önerisi:</p> <p>7.5. Akıllı, çevreci ve sürdürülebilir anlayışı destekleyen teknoloji odaklı dijital ekonomik faaliyetler ile ilgili bilgi sahibi olur.</p> <ul style="list-style-type: none"> Blok Zinciri Teknolojisi vb. ile ilgili örnekler verilir. 	<p>K: Blok Zinciri Teknolojisi</p> <p>D:Sürdürülebilirlik</p>
Etkin Vatandaşlık	<p>SB.7.6.1. Demokrasinin ortaya çıkışını, gelişim evrelerini ve günümüzde ifade ettiği anlamları açıklar.</p> <p><i>Alt boyut önerileri:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Dijital diplomasinin hakkında bilgi verilir. Günümüzde dijital platformların (özellikle sosyal medya) demokrasi anlayışına etkisi tartışılır. Türkiye'nin Dijital Dönüşüm Ofisi uygulamaları ile ilgili örnekler verilir. Türkiye'nin uluslararası alanda dijital iş birlikleri ile ilgili örnekler verilir. 	<p>K: Dijital Diploması</p> <p>B: Dijital Vatandaşlık, Dijital Aktivizm</p>
Küresel Bağlantılar	<p>Kazanım Önerisi:</p> <p>7.7. Dijitalleşmenin ve dijital dönüşümün uluslararası faaliyetlere etkisini fark eder.</p> <ul style="list-style-type: none"> Türkiye'nin Dijital Dönüşüm Ofisi uygulamaları ile ilgili örnekler verilir. Türkiye'nin uluslararası alanda dijital iş birlikleri ile ilgili örnekler verilir. 	<p>K: Küreselleşme</p> <p>B: Dijital İş birliği</p>

Birey ve Toplum öğrenme alanında yer alan SB.7.1.3. kazanımında 'medyanın sosyal değişim ve etkileşimdeki rolünün' tartışılması beklenmektedir. Bu kazanımın alt boyutunda ise bir iletişim kanalının (televizyon, internet, akıllı telefon vb.) bireyler arasındaki etkileşimi ve toplumsal kültürü nasıl değiştirdiğinin ele alınması gerektiği belirtilmiştir. Bunlara ek olarak elde edilen bulgular ışığında sosyal medyanın bireysel, toplumsal ve ülkeler arasındaki iletişimi ve kültürü nasıl etkilediği üzerinde de

durulması önerilmektedir. Sosyal medyanın özellikle ülkeler arasındaki olumsuz etkisi günümüzde milyonlarca insanı etkileyebilecek krizlere yol açabilmektedir. Bu durum aynı zamanda geleceğin tarih kitaplarına konu olabilecek unsurları da barındırmaktadır. Bu gerekçelerle sosyal medyanın günümüzdeki etkisinin bireysel, toplumsal ve küresel açılardan ele alınması gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca öğrenme alanında yer almayan, ancak mevcut kazanımları tamamlayıcı nitelik taşıdığı düşünülen 7. sınıf düzeyinde bir kazanım önerisi (7.1.) de hazırlanmıştır. Bu kazanım önerisi öğrencilerin toplumda herkesin dijital erişim konusunda eşit olmadığını fark etmesini sağlamak ve bu durumun bireyler arasında ne gibi farklılıklara yol açtığını kavraması üzerine yapılandırılmıştır. Ayrıca bu kazanıma kuşaklar arasındaki yetkinliklerinin ve tercihlerinin bu durumdan nasıl etkilendiği üzerine örneklendirme yapılmasıyla ilgili bir alt boyut da eklenmiştir. Kazanımlar ve alt boyutlar ile ilişkili olarak bu sınıf düzeyinde dijital bölünmüşlük, dijital yerli, dijital göçmen, sosyal medya, dijital erişim kavramlarının; dijital iletişim ve sosyal medya okuryazarlığı becerisinin öğrencilere kazandırılması önerilmektedir.

Kültür ve Miras öğrenme alanında öğrencilere sanat ve estetik anlayış kazandırılması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda yeni bir kazanım önerisi (7.2.) hazırlanmıştır. Bu kazanım önerisi ile öğrencilerin dijital sanat ve dijital sanat eserleri hakkında bilgi sahibi olmaları hedeflenmiştir. Böylece öğrencilerin sanat alanındaki çağdaş gelişmeler hakkında farkındalık kazanacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda öğrencilerin dijital estetik değeri kazanacağı öngörülmektedir. Bu kazanım önerisi ile ilişkili olarak dijital sanat kavramı ile dijital estetik değerinin öğrencilere kazandırılması önerilmektedir.

İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında yer alan SB. 7.3.1. kazanımında öğrencilerin geçmişten günümüze örnekler inceleyerek yerleşmeyi etkileyen unsurlar ile ilgili çıkarımlarda bulunması hedeflenmektedir. Bu kazanımın alt boyutunda: günümüzde kullanılan Coğrafi Bilgi Sistemleri ile coğrafi alanların yıllar içerisindeki değişimlerinin sistematik bir şekilde incelendiği, aynı zamanda coğrafi alanlarla ilgili yaşanabilecek olumsuz durumların (heyelan, kuraklık, erozyon vb.) önceden tespit edilerek önleyici çalışmalar yapılabilirdiği ile ilgili örnekler verilebilir. Bu örneklerin öğrencilerin dijital teknolojilerden yararlanarak sürdürülebilirlik değeri kazanmalarında faydalı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca SBÖP kapsamında öğrencilere kazandırılması hedeflenen çevre okuryazarlığı becerisini de destekleyici nitelik taşımaktadır. Bu kazanım ve alt boyut kapsamında öğrencilere coğrafi bilgi sistemleri kavramı ile coğrafya okuryazarlığı becerileri kazandırılabilir. Yine aynı öğrenme alanı içerisinde bulunan SB. 7.3.4. kazanımında ise öğrencilerin “temel haklardan yerleşme ve seyahat özgürlüğünün kısıtlanması” üzerine yaşanabilecek olumsuzluklarla ilgili örnekler vermesi beklenmektedir. Bu kazanım içerisinde alt boyut olarak öğrencilere artık günümüzde uygulamaları başlayan e-vize, e-oturma gibi kavramların tanımları ve uygulayıcı ülkeleriyle ilgili örnekler verilebilir. Ayrıca Estonya'nın e-vatandaşlık sistemi ile ilgili de bilgi verilebileceği düşünülmektedir. Bu kazanım ve alt boyut önerileri bağlamında öğrencilere e-vize, e-vatandaşlık, dijital dönüşüm kavramları öğrencilere kazandırılabilir.

Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanında yer alan SB. 7.4.1. kazanımında ise “bilginin korunması, yaygınlaştırılması ve aktarılmasında değişim ve sürekliliğin” ele alınması istenmektedir. Bu amaçla da yazının icadından itibaren günümüzde kullanılan depolama, yaygınlaştırma ve aktarma teknikleri üzerinde durulması belirtilmiştir. Bunlara ek olarak üç alt boyut önerisinde bulunulmuştur. Bunlardan ilki dijitalleşme sürecinde değişen bilgi ve bilgiyi kullanma, depolama, aktarma süreçleri hakkında bilgi verilmesi; ikincisi ise büyük veri ve kullanım alanlarıyla ilgili bilgi verilmesi; üçüncüsü ise Dijital Beşerî ve Sosyal Bilimler hakkında bilgi verilmesidir. Bu alt boyutların dijitalleşme ile dönüşen bilgi, bilgi edinme süreçleri, bilgiyi kullanma şekilleri ile bilimsel alanda yaşanan değişiklikler hakkında öğrencilerin farkındalık kazanması amaçlanmaktadır. Bu kazanım kapsamında öğrencilere büyük veri ve dijital beşerî ve sosyal bilimler kavramları kazandırılabilir.

Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanında bulunmayan ancak 7. sınıf düzeyinde yer alan mevcut kazanımları tamamlayıcı nitelik taşıdığı düşünülen bir kazanım önerisi yapılmıştır. Bu kazanım önerisi (7.5.) öğrencilerin akıllı, çevreci ve sürdürülebilir anlayışı destekleyen teknoloji odaklı dijital ekonomik

faaliyetlerle ilgili bilgi sahibi olması üzerine yapılandırılmıştır. Kazanuma alt boyut önerisi olarak ise blok zincir teknolojisi vb. uygulamalarla çevreci ve sürdürülebilir çalışmalara örnekler verilebileceği önerisinde bulunulmuştur. Günümüzde blok zincir teknolojisinin sunduğu akıllı kontrat sistemleri ise birçok alanda (güvenli enerji sistemleri, ticari faaliyetler vb.) kullanılarak enerji tüketimi ve karbon salınımını en aza indirmeye çalışan sistemler geliştirilmeye ve uygulanmaya çalışılmaktadır. Bu gibi örneklerle öğrencilerin çevre okuryazarlığı becerileri desteklenebileceği gibi sürdürülebilirlik değerini kazanabilecekleri de öngörülmektedir. Bu kazanım kapsamında öğrencilere blok zinciri teknolojisi kavramı ve sürdürülebilirlik değeri kazandırılması önerilmektedir.

Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında yer alan SB. 7.6.1. kazanımında ise öğrencilerin demokrasinin ortaya çıkışı, gelişimi ve günümüzde ifade ettiği anlamlarla ilgili bilgi sahibi olması beklenmektedir. Programda bu kazanım doğrultusunda demokratik değerlere ve demokrasi uygulamalarına dair tarihi örnekler verilmesi belirtilmektedir. Bunlara ek olarak öğrencilere dijital diploması hakkında bilgi verilmesi; günümüzde dijital platformların (özellikle sosyal medya) demokrasi anlayışına etkisinin tartışılması ve Türkiye'nin Dijital Dönüşüm Ofisi uygulamaları ile ilgili örnekler verilmesi; Türkiye'nin uluslararası alanda dijital iş birlikleri ile ilgili örnekler verilmesi önerilmektedir. Böylece dijitalleşme ve dijital dönüşümün etkisi ile günümüzdeki demokrasinin uygulanılışı ile ilgili öğrencilerin güncel bir bakış açısına sahip olabileceği düşünülmektedir. Kazanım kapsamında öğrencilere dijital diploması kavramı ve dijital vatandaşlık, dijital aktivizm becerilerinin kazandırılması önerilmektedir.

Küresel Bağlantılar öğrenme alanında yer almayan ancak 7. sınıf düzeyinde yer alan mevcut kazanımları tamamlayıcı nitelik taşıdığı düşünülen bir kazanım önerisi yapılmıştır. Bu kazanım önerisi (7.7.) öğrencilerin dijitalleşmenin ve dijital dönüşümün uluslararası faaliyetlere etkisini fark etmesini sağlamak üzere hazırlanmıştır. Bu kazanım ile Türkiye'nin Dijital Dönüşüm Ofisi uygulamaları ile ilgili örnekler verilmesi ve Türkiye'nin uluslararası alanda dijital iş birlikleri ile ilgili örnekler verilmesi belirtilmiştir. Böylece öğrencilerin dijitalleşme ve dijital dönüşüm bağlamında Türkiye ve uluslararası iş birlikleri ile ilgili bilgi sahibi olması hedeflenmektedir. Kazanım kapsamında küreselleşme kavramı ile dijital iş birliği becerileri öğrencilere kazandırılabilir.

4. TARTIŞMA

4.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Tartışma

Ortak kelime analizi sonucu ortaya çıkan kümeler benzerlikleri ve farklılıkları açısından karşılaştırıldığında, her iki analiz sonucunda da en çok bağlantısallık ilişkisi kuran kavramın sosyal medya kavramı olduğu görülmektedir. Bu bulgu sosyal bilimler alanında dijitalleşme ve dijital dönüşüm bağlamında yapılan çalışmaların en çok sosyal medya odağında gerçekleştiğini göstermektedir. Bunun yanı sıra sosyal medya kavramı ile bağlantılı olarak ortaya çıkan dijital pazarlama, dijital kültür, dijital aktivizm, sinema ve kamu diploması kavramları sosyal medya kavramının bir nevi disiplinler arası ilişkiselliği temsil ettiğinin bir göstergesidir.

Ortak kelime analizleri WoS bulgularında yer alan dijital sağlık kümesindeki kavramlar (m-sağlık, e-sağlık, mental sağlık, depresyon, halk sağlığı, fiziksel aktivite, teletıp) ağırlıklı olarak sağlık bilimleri ile ilişkili gibi görünse de dijitalleşme ve dijital dönüşüm bağlamında sosyal bilimler alanında yapılan çalışmaları temsil etmektedir. Artan akıllı telefon kullanımı ile toplum sağlığında hem mental hem de fiziksel sağlık problemlerinin ortaya çıkması neticesinde araştırmacılar tarafından bu alanlarda çalışmalar yürütülmektedir. Bu konu alanları dijitalleşme ve dijital dönüşüm ile ortaya çıkan dezavantajlı durumların da bir göstergesidir. Ayrıca sağlık alanında tele tıp, m-sağlık, e-sağlık gibi yeni alanların ortaya çıktığı da görülmektedir. Bu da toplumsal davranışların ve tercihlerin dijitalleşme ve dijital dönüşümle şekillendiğini ortaya koymaktadır. DergiPark bulguları incelendiğinde bu alana karşılık geleceği düşünülen kümenin dijital oyun kavramı etrafında kümelenen oyun, bağımlılık, dijital oyun bağımlılığı ve motivasyon kavramları olduğu düşünülmektedir. Türkiye'deki dijital oyun oynama süresi incelendiğinde bağımlılık düzeyine yaklaşan kullanım oranları olduğu görülmektedir (TÜİK, 2021). Bu da Türkiye'deki dijitalleşme

ve dijital dönüşümün meydana getirdiği bir dezavantaj olarak değerlendirilebilir. Türkiye'deki çocuk ve genç nüfus göz önünde bulundurulduğunda bu tarz bağımlılıkların önüne geçmek için önlemlerin alınması gerektiği görülmektedir.

Ortak kelime analizlerinde genellikle tüm kavramlar birden fazla kavram ya da küme ile bir bağlantısallık göstermektedir. Ancak DergiPark'taki analiz sonuçlarında dijital okuryazarlık, öğretmen aday ve dijital öyküleme kavramları genel ağdan bağımsız bir şekilde kendi aralarında bir bağlantısallık göstermektedir. Bu durum dijitalleşme ve dijital dönüşüm ile ilgili yapılan akademik çalışmalarda dijital okuryazarlık, öğretmen aday ve dijital öyküleme ile ilgili çalışmaların yoğun olduğunu ancak daha çok kendi içlerinde yoğun bağlantılara sahip olduğunun bir göstergesi olabilir. Alanyazındaki çalışmalar incelendiğinde öğretmen adaylarının örneklem olarak seçilerek belirli dijital yetkinlik düzeylerinin araştırıldığı birçok çalışma olduğu görülmektedir. Bu bulgunun da bu durumun bir göstergesi olduğu düşünülmektedir.

İki veri tabanının analiz sonuçları karşılaştırıldığında ortaya çıkan kümelerin benzer ancak kümeyi oluşturan kavramların farklılaştığını söylemek mümkündür. Bu da çalışılan konu alanı, yöntem, araştırmacı gibi faktörlerden kaynaklanabilir. DergiPark veri tabanından elde edilen analiz sonuçlarına göre sosyal bilimler içerisinde dijitalleşme ve dijital dönüşüm ile ilgili çalışılan konuların çeşitliliğinin daha fazla olduğunu söylemek mümkündür. Bunun dışında altı çizilebilecek en önemli farklılıklar DergiPark bulgularında dijitalleşme ve dijital dönüşümle ilgili olarak öğretmen adayları kavramının görünürlüğü ile sanat ve dijital sanat kavramları; WoS bulgularında ise dijital beşerî bilimler, sosyal ağ analizi, duygu analizi gibi dijital çalışma alanı ve yöntem kavramlarının ortaya çıkmasıdır. Özellikle bu bulgular, bu çalışmanın problem durumunu ve önemini destekler niteliktedir.

4.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Tartışma

Araştırmanın birinci alt problemi bulguları neticesinde ortaya çıkan kavramsal çerçeve ile sosyal bilgiler öğretim programına yönelik kazanım, beceri ve değer ilişkilendirilmesine yönelik tartışma bu bölümde yapılmıştır.

Birey ve Toplum öğrenme alanı kapsamında dijital kimlik, dijital ayak izi, dijital bölünmüşlük, dijital erişim, dijital yerli, dijital göçmen ve sosyal medya kavramlarının ve dijital iletişim becerisinin programa dâhil edilmesi önerilmiştir. Aydemir (2019) de bu öğrenme alanı içerisinde dijital erişim ve dijital iletişim alt boyutlarının ele alınarak öğrencilerin toplumsal sorumluluklarına dikkat çekilebileceği ve teknolojinin olumlu-olumsuz yanlarının anlatılabileceğini dile getirmiştir. Turan ve Karasu-Avcı (2018)'da yine öğrenme alanı kapsamına dijital iletişim konusunun eklenerek dijital platformlarda nasıl iletişim kurulacağı ve iletişime geçince nelere dikkat edilmesi gerektiğini öğrencilere aktarılabilirliğini belirtmiştir. Ayrıca dijital erişim konusunun da programa eklenebileceğini dile getirmiş ancak bunu farklı bir öğrenme alanı için önermiştir.

Kültür ve Miras öğrenme alanında ise dijital tarih, dijital arşiv, dijital kültür, dijital sanat, sanal müze, artırılmış gerçeklik, sanal gerçeklik, dijitalleşme, dijital dönüşüm, endüstri 4.0, yapay zekâ, makine öğrenmesi kavramlarının; dijital tarih okuryazarlığı, dijital kanıt kullanma becerilerinin ve dijital estetik değerinin programa dâhil edilmesi önerilmiştir. Öğrenme alanı içerisinde sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik teknolojilerinin kullanılarak öğretimin desteklenebileceği önerilmiştir. Bu öneri sanal gerçekliğin kültürel mirasın korunması, aktarılması ve yaşatılmasında etkili bir yöntem olduğunu belirten Sürücü ve Başar (2016) tarafından da desteklenmektedir. Artırılmış gerçeklik uygulamaları sosyal bilgiler dersinde yer alan soyut kavramların öğretilmesinde zengin bir materyal desteği sağlama potansiyeline sahiptir. Artırılmış gerçeklik ile desteklenen sosyal bilgiler öğretiminde mesaj ve uyarıcılar öğrencilerin daha fazla dikkatini çekeceğinden daha etkili öğrenmeler sağlanabilir (Aslan, 2021). Ekici ve Yeşilbursa (2021) tarafından yapılan araştırma bu görüşü destekler niteliktedir. Araştırmada öğrenme sürecinde kullanılan artırılmış gerçeklik uygulaması sonrasında öğrenci görüşlerine başvurulmuştur. Araştırma sonuçlarında

öğrencilerin akademik başarılarında olumlu ve kalıcı etkiler bıraktığı; öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı ilgisinin ve katılımının arttığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanı içerisinde drone, erken uyarı sistemi, dijital harita, Coğrafi Bilgi Sistemleri, e-vize, e-vatandaşlık, dijital dönüşüm kavramlarının; dijital harita okuryazarlığı becerilerinin ve sürdürülebilirlik değerinin programa dâhil edilmesi önerilmiştir. Bu öneriler araştırmacılar tarafından yapılmış çeşitli akademik araştırmalarla desteklenmektedir. Yeşiltaş ve Pehlivan (2015) tarafından yürütülen sosyal bilgiler öğretiminde çevrim içi harita kullanımının başarıya etkisini ölçmeye yönelik araştırmada, çevrim içi haritaların akademik başarıyı artırdığı tespit edilmiştir. Benzer bir araştırmada ise animasyon ve dijital harita kullanımının öğrencilerin mekân algılama becerisine ve akademik başarısına olumlu etkileri olduğu tespit edilmiştir (Aktürk ve arkadaşları, 2013). Sosyal bilgiler derslerinde iki boyutlu görseller ve haritalar kullanılmasından ziyade üç boyutlu dijital haritaların kullanılması, öğrencilerin keşfederek öğrenmesini ve mekânsal düşünme becerisinin geliştirilmesinde daha etkili olacağı düşünülmektedir (Keskin, 2018). Bu araştırmalar gösteriyor ki dijital haritalar sosyal bilgiler dersi kapsamında öğretim materyali olarak kullanılarak öğrenme-öğretme süreçleri zenginleştirilebilir. Alanyazında Coğrafi Bilgi Sistemleri ve benzeri veri tabanlarının öğretim aracı olarak kullanılmasına yönelik örnek araştırmalar da bulunmaktadır. Örneğin Ayas ve arkadaşları (2015) tarafından açık kaynak kodlu Coğrafi Bilgi Sistemleri yazılımı kullanılarak hazırlanmış bir örnek ders uygulaması bulunmaktadır. Bu uygulama ile öğrencilerin interaktif haritalarda yer, yön bulabilme, harita yorumlayabilme konusunda bilgi ve beceri kazanması amaçlanmıştır. Uygulama sırasında öğrencilere yaşanan yerin haritasının nasıl oluşturulduğu, harita unsurlarının haritaya nasıl eklendiği, haritanın matbu halinin nasıl alındığı gibi aşamalar aktarılmıştır. Böylece öğrencilerin öğretim teknolojilerinden faydalanarak konu ve kazanımla ilgili aktif bir öğrenme deneyimi yaşamaları sağlanmıştır. Benzer bir araştırmada Coğrafi Bilgi Sistemleri'nin akademik başarı ve motivasyon üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla 7. Sınıf öğrencileri ile yapılmış deneysel bir araştırma yürütülmüştür. Araştırma sonunda bulgular Coğrafi Bilgi Sistemleri destekli işlenen derse katılan öğrencilerin akademik başarı ve motivasyonlarının kontrol grubu öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Aladağ, 2010). Sönmez ve Akbaş (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmada da Coğrafi Bilgi Sistemleri'ne dayalı gerçekleştirilen öğretim etkinliklerinin öğrenci başarılarını artırdığı, mekânsal düşünme becerilerini geliştirdiği, daha etkili ve kalıcı öğrenmeler gerçekleştirdiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Etkinlikler sonucunda görüşülen öğrencilerde derslerde Coğrafi Bilgi Sistemleri'nin kullanımına yönelik olumlu görüşler bildirmişlerdir. Araştırma sonuçlarından hareketle sosyal bilgiler derslerinde mekânsal teknolojilerden yararlanılmasının öğretimin niteliğini artırabileceği gibi öğrenci başarısına da olumlu katkıları olduğu söylenebilir. Bu öğrenme alanı içerisinde Coğrafi Bilgi Sistemleri'nden faydalanarak benzer birçok teorik ve uygulamalı içerik üretilebilir.

Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanı içerisinde dijitalleşme, dijital dönüşüm, siber güvenlik, bağımlılık, büyük veri, yapay zekâ, internet, nesnelerin interneti, makine öğrenmesi, duygu analizi, veri madenciliği, dijital beşerî ve sosyal bilimler kavramlarının; dijital araştırma becerisinin ve sürdürülebilirlik, gizlilik, etik değerlerinin programa dâhil edilmesi önerilmiştir. Aydemir (2019) de siber güvenlik, siber zorbalık, çevrim içi edinilen bilgilerin güvenilirliği, teknolojik ürünlerin uzun süre kullanımının sağlık üzerindeki olumsuz etkileri gibi konuların bu öğrenme alanı içerisinde öğrencilere kazandırılabilceğini belirtmiştir. Farklı bir araştırmada ise dijital etik kavramının öğrencilere kazandırılması ele alınmıştır. Sınıf içi etkinliklerde dijital etik ile ilgili konuların işlenmesinin öğrencilerde dijital etik tutumlarını olumlu yönde etkilediği ortaya koyulmuştur. Ayrıca bu etkinliklerle öğrencilerin dijital etikle bağlantılı olan fikri mülkiyet ve telif hakkı, dijital aşırma, dijital ortamda saygı duyma gibi konularda da kendilerini geliştirdikleri tespit edilmiştir (Şendağ ve Odabaşı, 2006). Turan ve Karasu-Avcı (2018) ise benzer önerilerde bulunmuş dijital güvenlik, dijital sağlık, dijital etik şeklinde kavramsallaştırdığı konu alanlarının öğrenme alanı içerisinde kazandırılabilceğini belirtmiştir.

Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanında ise Endüstri 4.0, dijital ekonomi, e-ticaret, dijital bankacılık, dijital para, kripto para, dijital yatırım, dijital vergi, blok zinciri teknolojisi kavramları ile dijital girişimcilik, dijital pazarlama, dijital iş birliği, dijital tasarım, inovasyon becerilerinin ve sürdürülebilirlik, yerli ve milli

değerlerinin programa dâhil edilmesi önerilmiştir. Aydemir (2019) tarafından da bu öğrenme alanı içerisinde öğrencilere e-ticaret, e-bankacılık, e-alışveriş gibi değişen ekonomik sistemler hakkında bilgi verilerek bu sistemlerin kullanımı sırasında yaşayabilecekleri olumsuz durumlar ve bu durumlar karşısında sahip oldukları hukuki haklar ile ilgili bilgi verilmesi önerilmektedir. Bu öğretilerin gazete haberlerinin incelenmesi gibi etkinliklerle yapılabileceği belirtilmektedir. Böylece öğrencilerin dijital dünyada karşılaşılabilecekleri olumlu ve olumsuz durumlarla ilgili bilinçlenmesine katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

Etkin Vatandaşlık öğrenme kapsamında dijital kanıt, dijital egemenlik, siber zorbalık, siber suç, dijital diploması kavramları ile dijital vatandaşlık ve dijital aktivizm becerilerinin programa dâhil edilmesi önerilmiştir. İlişkilendirme yapılan bu kavramların birçoğu ile ilgili olarak daha önce yapılmış bir araştırma yoktur ancak dijital vatandaşlık kavramı ile ilgili yapılan birçok çalışma mevcuttur. Literatürde sosyal bilgiler öğretim programı ve ders kitaplarında dijital vatandaşlık becerisi/yetenliği kazandırmaya yönelik içeriklerle ilgili yapılan araştırmalarda dijital vatandaşlığın ve alt boyutlarının kazanımlarda yeterli düzeyde yer almadığı; öğrenme alanlarında ve sınıf düzeylerinde ise düzensiz bir dağılıma sahip olduğuna yönelik bulgular mevcuttur (Görmez, 2017; Turan ve Karasu-Avcı, 2018; Kara ve Atasoy, 2019; Aydemir, 2019; Sarıgöl, 2022). Programda dijital vatandaşlık herhangi bir öğrenme alanı ya da kazanımla ilişkilendirilmemiştir. Bir yetkinlik olarak ele alınarak program içerisinde öğrenciye kazandırılması gerektiği belirtilmiştir. Ancak sosyal bilgiler öğretim programı ve ders kitaplarında dijital vatandaşlıkla ilgili içeriklerin incelendiği araştırmalarda yeterli düzeyde bulguya rastlanmadığı görülmektedir. Programın öğrencilere dijital vatandaşlık kazandırma açısından eksik olduğu söylenebilir. Yürütülen bu tez araştırmasında ise daha önceki çalışmalar göz önünde bulundurularak Etkin Vatandaşlık öğrenme alanı içerisinde dijital vatandaşlık becerisini her sınıf düzeyinde kazanmaya yönelik alt boyut önerileri ve yeni kazanım önerilerine yer verilmiştir. Sadece 5. Sınıf düzeyinde herhangi bir önerme yapılmamıştır. Çünkü mevcut programda SB. 5.6.1. kazanımı kapsamında e-devlet protalı ve bu portal üzerinden vatandaşların yararlanabileceği hizmetlere değinilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu kazanım 5. Sınıf düzeyinde dijital vatandaşlık becerisine yönelik içerik sağladığı için ilişkilendirme yapılmamıştır. Yapılan bazı araştırmalarda derslerde dijital vatandaşlığa dayalı etkinliklerin, öğrencilerin dijital ortamdaki tutumlarını olumlu yönde etkilediğine dair araştırma sonuçları bulunmaktadır. Bu etkinliklerde öğrencilerin dijital gizlilik ve güvenlik tutumlarında da olumlu gelişmeler olduğu tespit edilmiştir (Karaduman ve Öztürk, 2014). Sosyal bilgiler dersi içerisinde dijital vatandaşlık ile ilgili yetkinliklerin kazandırılmasında ders içi etkinliklerin önemli olduğunu söylemek mümkündür. Bu sebeple gerek program içerisinde gerek ders kitapları içerisinde gerekli güncellemelerin yapılması önemlidir. Ders etkinlikleri içerisinde internet haberlerinin çeşitli formlar aracılığıyla incelenmesinin öğrencilerin dijital ortamda uygun olmayan davranış ve iletişim dili gibi konularda farkındalık kazanmasını sağlayacağı düşünülmektedir (Karaduman ve Öztürk, 2014). Böylece dijital platformlarda düşüncelerini dile getirebilen ve dijital teknolojileri bilinçli kullanabilen dijital vatandaşlar yetiştirilebilir (Aydemir, 2019).

Küresel Bağlantılar öğrenme alanında ise küreselleşme, sosyal medya, dijital turizm, e-turizm kavramlarının ve dijital iş birliği becerisinin programa dâhil edilmesi de önerilmiştir. Literatürdeki araştırmaların küreselleşme olgusunun genellikle ders kitaplarındaki incelemesi üzerine (Çakar, 2008; Gökpunar, 2019; Karakuş ve Akpınar, 2021) ve küresel bağlantılar öğrenme alanının ders kitaplarına nasıl yansıdığına incelenmesi (Dere ve Uçar, 2020) üzerine yürütüldüğü görülmektedir. Araştırma sonuçlarında küreselleşmenin ders kitaplarında genellikle bilgi teknolojileri, küresel gelişim süreci ve günümüz dünyasına yönelik kavramlarının (Çakar, 2008); sosyokültürel, siyasi ve bilim-tekniik boyutlarının daha çok yansıdığı tespit edilmiştir (Gökpunar, 2019; Karakuş ve Akpınar, 2021). Bunun yanı sıra ekonomik boyutunsa en az işlenen boyutlardan olduğu tespit edilmiştir (Karakuş ve Akpınar, 2021). Yapılan kazanım, kavram, beceri önerisi ile küreselleşmenin turizm -yani ekonomi- boyutunun da ele alınması sağlanabileceği, böylece küreselleşmenin farklı boyutlarıyla da ilişki kurulması sağlanacağı düşünülmektedir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Dijitalleşme ve dijital dönüşümün sosyal bilimlere etkisinin sosyal bilgiler öğretim programına yansıtılması amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada öncelikle sosyal bilimlerdeki değişim ve dönüşüm araştırılmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda sosyal bilimlerde dijitalleşme ve dijital dönüşüm bağlamında yürütülen çalışmaların büyük bir bölümünün sosyal medya odağında yapıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca dijitalleşme ve dijital dönüşümün yarattığı avantajlı durumların yanı sıra dezavantajlı durumlarla (mental, fiziksel sağlık, bağımlılıklar, gözetim, gizlilik, etik, siber güvenlik vb.) ilgili çalışmalar yürütüldüğü de ortaya koyulmuştur. Dijitalleşme ve dijital dönüşümün sosyal bilimleri kavramsal ve içeriksel anlamda dönüştürdüğü gibi yöntemsel (sosyal medya analizi, duyu analizi vd.) olarak da dönüştürdüğüne dair bulgulara rastlanmıştır. Bu da dijitalleşme ve dijital dönüşüm ile ilgili kavramsal ve içeriksel yeterliliklerin yanı sıra yöntemsel yeterliliklerin de gerekli olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın ikinci kısmında ise sosyal bilimlerde dijitalleşme ve dijital dönüşümün etkisiyle sosyal bilimlerde yaşanan kavramsal, içeriksel ve yöntemsel değişim ve dönüşümün sosyal bilgiler öğretim programına nasıl yansıtılabileceğine yönelik cevaplar aranmıştır. Bu doğrultusunda sosyal bilgiler öğretim programına kazanım, kavram, beceri ve değer ilişkilendirilmesi yapılmıştır. Yapılan ilişkilendirmeler ağırlıklı olarak mevcut program kazanımlarına alt boyut önerisi olarak yapılmıştır. Bu ilişkilendirmeler yapılırken konunun öğrencilerin bilişsel seviyelerine uygunluğu açısından ağırlıklı olarak üst sınıflarda yapılmasına özen gösterilmiştir. Bu düşünce Demir ve Özyurt (2021) tarafından yürütülen araştırma ile desteklenmektedir. Araştırmada 21. yüzyıl becerilerini geliştirmeye yönelik SBÖP kazanımları, ders kitapları etkinlikleri ve soruları incelenmiş ve en çok çeşitliliğin 7. sınıf düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin bilişsel gelişiminin ve beceri ediniminin bu yaş grubunda gelişmeye daha uyumlu olması sebebiyle çeşitliliğin fazla olmasının öngörülen bir sonuç olduğuna değinilmiştir. Bu öngörü yapılan ilişkilendirmelerde de gözetilerek araştırma boyunca devam ettirilmiştir. Ancak mevcut kazanımlar ile doğrudan ilişkilendirilebilecek bir yapı mevcut ise sınıf düzeyi gözetmeksizin yeni kazanım önerisi yapılmıştır. En çok ilişkilendirme yapılan öğrenme alanları ise Bilim, Teknoloji ve Toplum ile Etkin Vatandaşlık öğrenme alanlarıdır. Bu iki öğrenme alanının içerikleri ve hedefleri göz önünde bulundurulduğunda, dijitalleşme ve dijital dönüşümle ilgili bulguların ilişkilendirilmesinde daha kapsayıcı bir yapıya sahip oldukları görülmektedir.

Öğrenme alanları içerisinde yer alması önerilen kazanım ve kazanım alt boyut önerilerinin yanı sıra kavram, beceri ve değer önerileri de hazırlanmıştır. Önerilen kavram, beceri ve değerler ise:

- **Kavramlar:** dijital kimlik, dijital ayak izi, dijital bölünmüşlük, dijital yerli, dijital göçmen, sosyal medya, dijital erişim, dijital tarih, dijital arşiv, dijital kültür, dijital sanat, sanal müze, artırılmış gerçeklik, sanal gerçeklik, dijitalleşme, dijital dönüşüm, Endüstri 4.0, drone, erken uyarı sistemleri, dijital harita, coğrafi bilgi sistemleri, e-vize, e-vatandaşlık, bağımlılık, büyük veri, yapay zekâ, internet, nesnelerin interneti, makine öğrenmesi, duyu analizi, veri madenciliği, blok zinciri teknolojisi, dijital beşeri ve sosyal bilimler, dijital ekonomi, e-ticaret, dijital bankacılık, dijital para, kripto para, dijital yatırım, dijital vergi, dijital kanıt, siber egemenlik, siber zorbalık, siber güvenlik, siber suç, dijital diploması, küreselleşme, sosyal medya, dijital turizm, e-turizm
- **Beceriler:** dijital iletişim, dijital tarih okuryazarlığı, dijital kanıt kullanma, dijital erişim, dijital harita okuryazarlığı, coğrafya okuryazarlığı, dijital araştırma, dijital girişimcilik, dijital pazarlama, dijital iş birliği, dijital tasarım, inovasyon, dijital vatandaşlık, dijital aktivizm
- **Değerler:** dijital estetik, sürdürülebilirlik, gizlilik, etik, yerli ve milli

Bu kavram, beceri ve değerler farklı öğrenme alanlarında ve sınıf düzeylerinde tekrar etmektedir. Bazı kavram, beceri ve değerlerin soyut anlamlar içermeleri sebebiyle öğrenilmesinde giriş, geliştirme ve pekiştirme düzeylerinde tekrar ele alınmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

SBÖP’de (2018) kazandırılmak istenen beceriler incelendiğinden yukarıda bahsi geçen bazı becerilerle benzer oldukları görülmektedir. Örneğin SBÖP’de iletişim, iş birliği, girişimcilik, araştırma, kanıt kullanma, harita okuryazarlığı becerilerinin kazandırılması amaçlanmaktadır. Ancak bu becerilerin dijital alandaki yetkinlikleri göz önünde bulundurulduğunda programda bahsi geçen beceriler ile farklılaşmaktadır. Örneğin harita okuryazarlığında matbu haritalar için gerekli ve geçerli olan beceriler, dijital harita okuryazarlığı için yeterli olmayabilir. Aynı durum diğer beceriler için de geçerlidir. Becerilerin kapsamları dijital alandaki yetkinlikleri kapsıyor olabilir ancak program içerisinde bunlar ifade edilmediği için öneri olarak yeniden ele alınmıştır. Bu eksiklik programda ilgili bölümde yer alan beceri alanlarına dijital alandaki yetkinlikleri de kapsayacak açıklamaların eklenmesiyle giderilebilir. Aynı durum diğer önerileri için de geçerlidir. Programda estetik değerinin öğrencilere kazandırılması gerektiği belirtilmektedir. Ancak yapılan önerilerde dijital estetik değeri de ayrıca ele alınmıştır. Çünkü bağlamları benzer olsa da farklılıklar içermektedir. Etik ve gizlilik kavramları da program içerisinde değerler eğitimi bölümünde değil; genel metin içerisinde farklı yerlerde ifadesel olarak ele alınmıştır. Ancak ilişkilendirmelerde program içerisinde kazandırılması gereken değerler olarak öneriler yapılmıştır.

Sosyal bilgiler dersi öğretim programının mevcut yapısı incelendiğinde dijitalleşme ve dijital dönüşüm bağlamında teknolojik ürünlerin tarihsel kullanım süreçleri, insan yaşamına olumlu ve olumsuz etkileri, teknolojik ürünlerin mucitleri, zaman içerisindeki gelişimleri, teknolojik ürünlerin bireylere ve çevreye zarar vermeden kullanımı, çevrim içi ortamlarda doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma, güvenli sanal ortam kullanımı, medyanın sosyal değişim ve etkileşimdeki rolü, dijital teknolojilerin üretim, dağıtım ve tüketim ağındaki rolü ile ilgili konuların kazanımlar aracılığıyla öğrencilere aktarılması hedeflenmektedir (SBÖP, 2018). Bu kazanımların ağırlıklı olarak teknolojik ürün temelli bilgi ve kullanım becerilerini barındırdığını söylemek mümkündür ancak dijitalleşme ve dijital dönüşüm bağlamında ele alındığında yeterliliği sorgulanabilir. Program incelendiğinde dijitalleşme ve dijital dönüşümle ilişkilendirilebilecek kazanımların mevcut olduğu tespit edilmiş ve bu kazanımların alt boyutlarında dijital kimliğin ve dijital ortamdaki davranışların sorumluluğundan; dijital bölünmüşlük kavramından; dijital teknolojilerin bilginin korunmasında, depolanmasında, aktarılmasında ve kullanmasındaki rolünden; dijitalleşmenin kültür üzerindeki etkisi ve dijital kültür olgusundan; dijital sanatın varlığından; dijital teknolojilerin doğal afetler konusunda kullanım alanlarından; dijital haritalar, CBS ve drone kullanımlarından; dijital ülke, dijital vize, e-vatandaşlık sistemi gibi değişen toplumsal sistemlerden; çevre dostu dijital dönüşüm çalışmalarından; dijitalleşmenin ve dijital dönüşümün insan ve toplum üzerindeki etkisinden; aşırı teknoloji kullanımının beden ve ruh sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerinden; dijitalleşme ve dijital dönüşümün sosyal bilim dallarına dolayısıyla toplumsal yaşama etkisinden; Türkiye’deki dijital dönüşüm çalışmalarından; dijital ekonomi alanındaki gelişmelerden ve değişen ekonomik sistemlerden; blok zinciri, büyük veri, yapay zekâ gibi dijitalleşmenin ana unsurlarından; dijital hak ve sorumluluklardan; çevrim içi gizlilik ve güvenlik konularının öneminden; dijital platformlarda yapılan siber zorbalık, ırkçılık, pozitif ayrımcılık vb. durumların toplumsal yaşama yansımalarından; dijital diplomasi konularından bahsedilebileceği düşünülmektedir.

Belki bu konular mevcut programın içerik yoğunluğu ve kazanımları düşünüldüğünde fazla ya da öğrencilerin bilişsel düzeyine uygun olmadığı düşünülebilir. Ancak bahsi geçen bu konuların büyük çoğunluğu zaten mevcut programdaki kazanımlardan yola çıkarak hazırlanmıştır. Ders kitabında yer alacak uygun etkinlik ve yöntemlerle rahatlıkla işlenebilecek kazanım, kavram, beceri ve değer önerileridir. Bunun yanı sıra programda olmayan ancak öğrenme alanı içerisinde yer alması gerektiği düşünülen yeni kazanım önerilerine de yer verilmiştir. Ayrıca program uygulanmasında dikkat edilecek hususlar bölümünde her ne kadar yukarıda bahsi geçen konu alanlarına dair (dijital vatandaşlık, e-devlet, sanal ticareti sosyal medya, dijital bölünmüşlük, siber zorbalık vb.) ders içi ve ders dışı etkinliklere yer verilmelidir ifadesi yer alsada (SBÖP, 2018), bunların neler ve nasıl olacağına dair öğretmenleri yönlendirecek yönerge ya da etkinliklere yer verilmemiştir. Yapılacak olan program geliştirme çalışmalarında öğrenme-öğretme süreci ile ilgili yönergelere ve örnek etkinliklere yer verilebilir. Araştırma

kapsamında hazırlanan kazanım, kavram, beceri ve değer önerileri ile programın bu konudaki eksikliğin giderilmesine katkı sağlanabileceği ve dijital aę yetkinliklerinin geliştirilmesine katkı sağlayacağı dūřünölmektedir.

Kaynakça/Reference

- Ak, M. M., Erdoğan, M. F. & İlhan, G. O. (2020). Görsel Bir Öğretim Materyali Olarak Dijital Çizgi Roman Tasarımı: Gezdim, Gördüm, Öğrettim. *Journal of History School*, 47, 2458-2484.
- Akbaba, B. & Aksoy, B. (2019). Sosyal bilgilerde beceri eğitimi. B. Aksoy, B. Akbaba & B. Kılcan (Ed.), *Sosyal bilgilerde beceri eğitimi içinde* (s. IX-XVII). Pegem Akademi Yayınları.
- Aktürk, V., Yazıcı, H. & Bulut, R. (2013). Sosyal Bilgiler Dersinde Animasyon ve Dijital Harita Kullanımının Öğrencilerin Mekân Algılama Becerilerine Yönelik Etkileri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 28, 1-17.
- Aladağ, E. (2010). The Effects of GIS On Students' Academic Achievement and Motivation in Seventh-Grade Social Studies Lessons in Turkey. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 19 (1), 11-23. DOI:10.1080/10382040903545476
- Alkan, C. (1984). Sosyal Bilimlerin Öğretiminde Yenileşme Eğilimleri. *Eğitim ve Bilim*, 9 (49), 3-9.
- Aslan, S. (2016a). *İlköğretim Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık davranışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi (Fırat, Dicle, Siirt, Adıyaman Üniversiteleri örneği)* [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Aslan, S. (2021). Artırılmış Gerçeklik Uygulamalarının Sosyal Bilgiler Öğretimine Yansımaları. *Journal of History School*, 55, 4337-4358.
- Ayas, C., Kaya, H., Taştan, B. & Özder, A. (2015). Google Earth Görüntülerinin ve QGIS Açık Kaynak Kodlu CBS Yazılımının Sosyal Bilgiler Eğitiminde Kullanılması. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 0 (32), 43-60.
- Aydemir, M. (2019). Yenilenen Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Dijital Vatandaşlık ve Alt Boyutları Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4 (2), 15-38.
- Balçın, K. & Çalışkan, H. (2021). Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Web 2.0 Araçlarının Ortaokul Öğrencilerinin Çevresel Duyarlılıklarına Etkisi. *Journal of Interdisciplinary Education: Theory and Practice*, 3 (2), 128-141.
- Baloğlu-Uğurlu, N. & Üzen, A. T. (2018). Sosyal Bilgiler Dersinde Dijital Zaman Çizelgelerinin Kullanımının Öğrencilerin Başarı Düzeylerine Etkisi. *Uluslararası Ders Kitapları ve Eğitim Materyalleri Dergisi*, 1 (1), 12-26.
- Baloğlu-Uğurlu, N. (2007). *Sosyal bilgiler dersinde Türkiye'nin doğal kaynakları konusunun coğrafi bilgi sistemleri ile öğretiminin öğrencilerin tutum ve başarısına etkisi* [Yayımlanmamış Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Başçı-Namlı, Z., Kayaalp, F. ve Meral, E. (2022). Sosyal bilgiler dersinde alternatif bir öğretim süreci: Dijital öykülerle öğreniyorum. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 58, 398-430. DOI:10.9779.pauefd.1090743
- Bayram, H. (2020). *Türkiye'de Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Dijital Okuryazarlık*. [Sözlü bildiri]. 3. Uluslararası Uzaktan Öğrenme ve Yenilikçi Eğitim Teknolojileri Konferansı, 204-215.
- Beyaz-Özbey, İ. (2022). Dijitalleşme, Sosyal Medya ve Risk Toplumu. *İmgelem*, 6 (10), 141-158.
- Bozkurt, F. (2021). 21. Yüzyıl Becerileri Açısından Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programının Değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (51), 34-64. DOI: 10.9779/pauefd.688622
- Cabinet Office, Government of Japan (2021). *Examples of Creating New Value in the Field of Disaster Prevention (Society 5.0)*. https://www8.cao.go.jp/cstp/english/society5_0/index.html
- Callon, M., Courtial, J.P. & Laville, F. (1991). Co-word analysis as a tool for describing the network of interactions between basic and technological research: The case of polymer chemistry. *Scientometrics*, 22, 155-205.
- Cobo, M., López-Herrera, A., Herrera-Viedma, E. & Herrera, F. (2011). Science Mapping Software Tools: Review, Analysis and Cooperative Study Among Tools. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 62 (7), 1382-1402.

- Çakar, M. (2008). *Küreselleşmenin ilköğretim Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan konu ve kavramlar üzerindeki etkisi* [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Çelik, K. & İlhan, G. O. (2021). Çocuk Haklarına Yönelik Eğitici Çizgi Roman: "Sadece Biriyim". *Türkiye Eğitim Dergisi*, 6 (1), 262-279.
- Çelik, T. & Tepe, T. (2022). Sanal Öğrenme Ortamlarında Sosyal Bilgilerde Dijital Uygulamalar ile Biçimsel Değerlendirme Tasarımları. *Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (1), 22-43.
- Demir, A. Y. & Özyurt, M. (2021). Investigation of social studies curriculum and coursebooks in the context of 21st century skills, *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 22(2), 1254-1290.
- Demirci, A. & Karaburun, A. (2011). CBS, GPS ve Google Earth Teknolojilerinin Coğrafya Derslerinde Kullanımı. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 24, 99-123.
- Dere, İ. & Uçar, A. (2020). Küresel bağlantılar öğrenme alanının Sosyal bilgiler ders kitaplarına yansımalarının incelenmesi. *Yaşadıkça Eğitim*, 34 (2), 212-240.
- Doğan, E. & Koç, H. (2017). Sosyal Bilgiler Dersinde Deprem Konusunun Dijital Oyunla Öğretiminin Akademik Başarıya Etkisi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2017 (8), 90-100.
- Dönmez, C. (2003). Sosyal Bilimler ve Sosyal bilgiler. C. Şahin. (Ed.), *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal bilgiler içinde*, 31-42. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Ekici, M. & Yeşilbursa, C. C. (2021). Artırılmış Gerçekliğin Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanımı Hakkında Ortaokul Öğrencilerinin Görüşleri. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (2), 289-302.
- Gökpunar, Ö. (2019). *Küreselleşmenin 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarına yansımaları* [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Görmez, E. (2017). İlkokul Sosyal Bilgiler Programının Dijital Vatandaşlık ve Alt Boyutları Açısından Yeterliliği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 60, 1-15.
- Heinrichs, A, T. & Demirkaya, H. (2020). Google Earth'ün Sosyal Bilgiler Dersinde Başarı ve Tutumlara Etkisi. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7, 195-207.
- İlhan, G. O., Kaba, G., & Sin, M. (2021). Usage of digital comics in distance learning during COVID-19. *International Journal on Social and Education Sciences (IJonSES)*, 3 (1), 161-179.
- İnel, Y. (2014). *Sosyal bilgiler öğretiminde kullanılan bilgisayar temelli materyallerin 6. sınıf öğrencilerinin dikkat ve motivasyon düzeylerine etkisi* [Yayımlanmamış Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- İşçi, T. & Yeşiltaş, E. (2020). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Dijital Oyun Geliştirme Yazılımı Kullanımı ve Sosyal bilgiler Öğretmen Adaylarının Buna İlişkin Görüşleri. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 5 (2), 260-284.
- Kaba, G., Şin, M. ve İlhan, G. O. (2020). Eğitimde Dijital Çizgi Roman Tasarımı: Etkin Vatandaş Bilge. *Jass Studies- The Journal of Academic Social Science Studies*, 83, Winter, 107-123.
- Kara, T. & Atasoy, E. (2019). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Ders Kitaplarının (2018) Dijital Vatandaşlık Kavramı ve Alt Boyutları Bağlamında İncelenmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22 (41), 133-154.
- Karaduman, H. & Öztürk, C. (2014). Sosyal Bilgiler Dersinde Dijital Vatandaşlığa Dayalı Etkinliklerin Öğrencilerin Dijital Vatandaşlık Tutumlarına Etkisi ve Dijital Vatandaşlık Anlayışlarına Yansımaları. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 5 (1), 38-78.
- Karakuş, S. & Akpınar, M. (2021). Türkiye'deki 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Küreselleşme Olgusunun İncelenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 374-404.
- Karakuş, U. & Oğuz, S. (2013). Sosyal Bilgiler Dersi Coğrafya Konularında Google Earth Kullanımı ve Öğretmen Görüşleri, *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (12), 110-125.
- Kavak, O. & İlhan, G. O. (2021). Sosyal bilgiler dersi etkin vatandaşlık öğrenme alanına yönelik dijital çizgi roman tasarımı: "Minik Vatandaşlar". *Öğretmen Eğitiminde Yenilikçi Araştırmalar Dergisi*, 2 (3), 243-265.

- Keskin, A. & İlhan, G. O. (2021). Değerler Eğitimine Yönelik Dijital Çizgi Roman Tasarımı: "Gizemli Labirent". *Journal of Human and Social Sciences*, 4 (1), 250-264.
- Keskin, Y. (2018). *Coğrafi bilgi sistemleri (CBS) ile öğretimin öğretmen adaylarının akademik başarılarına ve mekânsal düşünme becerilerine etkisi* [Yayımlanmamış Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Kilic, E. & Yesiltas, E. (2021). Effectiveness of values education with animations in social studies teaching, *International Online Journal of Educational Sciences*, 13 (5), 1370-1387.
- Koca, N. & Daşdemir, İ. (2018). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Sanal Tur Uygulamaları. *Journal of Turkish Studies*, 13 (27), 1007-1016.
- Koçoğlu, E., Akkuş, İ. & Özhan, U. (2017). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Bir Öğrenme Ortamı Olarak Arttırılmış Gerçeklik Uygulamaları. Sever, A. Aydın, M. ve Koçoğlu, E. (Ed.), *Alternatif Yaklaşımlarla Sosyal Bilgiler Eğitimi* içinde, 327-355. Pegem Akademi Yayınları.
- Li J. & Hale A. (2016). Output distributions and topic maps of safety related journals. *Safety Science*, 82, 236–244.
- Merç, A. (2017). *Sosyal bilgiler dersinde mekân algılama becerisinin kazandırılmasında Google Earth uygulamasının etkililiği* [Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Oğuz-Hacat, S. & Demir, F. B. (2022). Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimi Açısından Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Değerlendirilmesi. *Diyaletolog - Sosyal Bilimler Dergisi*, 22, 211-225.
- Özcan, M. & Keskin, B. (2020). Dijitalizasyon bağlamında sosyal dönüşüm. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(29), 2214-2229.
- Öztürk, C. & Kafadar, T. (2020). Evaluation of the 2018 social studies curriculum. *Trakya Eğitim Dergisi*, 10 (1), 112-126.
- Öztürk, M. (2015). *Ortaokul öğrencilerinin dijital vatandaşlık düzeyleri*. [Yüksek lisans tezi, Kastamonu Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Pala, F. (2021). Sosyal Bilgiler Dersi Tarihe Yolculuk Ünitesi Bağlamında Dijital Hikâye Kullanımının Öğrenci Akademik Başarı ve Kalıcılığa Etkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5 (2), 43-58.
- R Core Team (2016). *R: A language and environment for statistical computing*. Vienna, Austria: R Foundation for Statistical Computing. <https://www.R-project.org>.
- Sarıgöl, B. (2022). 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Dijital Okuryazarlık Becerisi Bakımından Yeterliliğinin İncelenmesi. *Kapadokya Eğitim Dergisi*, 3 (1), 8-17.
- Santepeci, M. (2016). *Dijital hikâye anlatım yönteminin Sosyal Bilgiler dersinde etkililiğinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Selanik-Ay, T. (2020). Sosyal bilgiler öğretiminde dijital öyküleme ile efsanelerden yararlanma: Nitel bir araştırma. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20 (4), 1623-1638.
- Seyhan A., & Küçük S. (2021). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının artırılmış gerçeklik uygulaması geliştirme deneyimleri ve görüşleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 11 (1), 56-63.
- Sosyal bilgiler Dersi Öğretim Programı (SBÖP), (2018). <http://mufredat.meb.gov.tr/>
- Sönmez, F. & Akbaş, Y. (2019). The effect of geographic information systems (GIS) based on social studies teaching on 6th grade students' spatial thinking skills. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 40, 40-58.
- Sürücü, O. & Başar, M., E. (2016). Kültürel Mirası Korumada Bir Farkındalık Aracı Olarak Sanal Gerçeklik. *Mimarlık Planlama Sanat ve Tasarım Dergisi*, 4 (1), 13-26.
- Şendağ, S. & Odabaşı, F. (2006). "İnternet ve Çocuk: Etik Bunun Neresinde?" 6. *Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansı*, Gazimağusa, KKTC, 19–21 Nisan 2006, 3, 1508–1515.
- Şimşek, N. (2008). Sosyal bilgiler dersinde Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) teknolojisinin kullanılması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16 (1), Sayfa:191-198.
- Taşel, F. (2020). Dijitalleşmenin Ticarete ve Ekonomiye Etkisi. *Beykoz Akademi Dergisi*, 8 (2), 127-137.

- Turan, S. & Karasu-Avcı, E. (2018). 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın Dijital Vatandaşlık Bağlamında İncelenmesi. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 1 (1), 28-38.
- TÜİK (2021). *Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması*. Erişim Adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Cocuklarda-Bilisim-Teknolojileri-Kullanim-Arastirmasi-2021-41132>
- Uygun, K. & Uzun C. (2019). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Simülasyon Tabanlı Deneyimsel Öğrenme Yöntemi Hakkında Öğrenci Görüşleri. *Turkish Studies- Educational Sciences*, 14 (5), 2709 - 2727.
- Ünal, B. & Sarı, C. (2012). Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) Destekli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminin Öğrenci Başarısına ve Tutumuna Etkisi. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 2 (2), 251- 261.
- Ünlü, B. & Yangın, S. (2020). Dijital Öykülerle Desteklenmiş Sosyal Bilgiler Dersinin Eleştirel Düşünme Becerilerine Etkisi. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (11), 1-29. Doi: 10.34086/Rteusbe.714620
- Van Eck, N.J., & Waltman, L. (2010). Software survey: VOSviewer, a computer program for bibliometric mapping. *Scientometrics*, 84 (2), 523-538.
- Yalçın, A. (2022a). Sosyal Bilgiler, Dijital Okuryazarlık ve Arttırılmış Gerçeklik Uygulamaları. Emre Kuzugüdenli (Ed.), *Sosyal Beşerî ve İdari Bilimler Temel Alanında Akademik Çalışmalar – VI* içinde, 19-30, Artikel Akademi.
- Yeşilorman, M. & Koç, F. (2014). Bilgi Toplumunun Teknolojik Temelleri Üzerine Eleştirel Bir Bakış. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24 (1), 117-133. DOI: 10.18069/fusbed.72486
- Yeşiltaş, E. & Pehlivan, A. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Çevrimiçi Haritaların Kullanımının Akademik Başarıya Etkisi. *Turkish Studies*, 10 (11), 1621-1636.
- Zupic, I. & Cater, T. (2015). Bibliometric Methods in Management and Organization. *Organizational Research Methods*, 18 (3), 429-472.

EXTENDED ABSTRACT

1. INTRODUCTION

Social sciences are changing in the light of newly produced information and technologies in the digital age and transforming as a result of this change. This situation not only restructures social sciences within itself but also affects all fields related to social sciences. Especially the social studies course, which plays an active role in providing students with the knowledge, skills and values of social sciences, is highly affected by this change and transformation. However, when the social studies curriculum is examined, it is seen that the change and transformation in social sciences is not sufficiently reflected in the curriculum. The rapid and comprehensive nature of change, the fact that curriculum updates are made at wide intervals, and similar situations limit the ability to meet the needs of the curriculum in a healthy way. In order to meet this need, new findings in social sciences related to digitalization and digital transformation were tried to be reflected in the social studies curriculum.

2. METHOD

The research was designed according to the descriptive-based qualitative research model on document analysis. Although the effects of digitalization and digital transformation in social sciences are evident in the specific discipline, there is no general structure that covers all social sciences and is determined according to the same criteria. The lack of a general structure has led the researcher to first reveal the interaction of social science branches with digitalization and digital transformation. For this purpose, bibliometric analyses were carried out with 8261 articles obtained from Web of Science and DergiPark databases. In bibliometric analyses, word co-occurrence network analyses were performed on the key concepts obtained from the articles. Thus, the conceptual structure of digitalization and digital transformation in social sciences was created. This conceptual structure was used as a basic framework in the associations made for the social studies curriculum.

3. FINDINGS, DISCUSSION AND RESULTS

As a result of the research, it was determined that most of the studies carried out in the context of digitalization and digital transformation in social sciences are focused on social media. In addition to the advantageous situations created by digitalization and digital transformation, it has also been revealed that studies on disadvantageous situations (mental, physical health, addictions, surveillance, privacy, ethics, cyber security, etc.) have been carried out. It was found that digitalization and digital transformation have transformed social sciences conceptually and contextually as well as methodologically (social media analysis, sentiment analysis, etc.). This shows that in addition to conceptual and contextual competencies related to digitalization and digital transformation, methodological competencies are also necessary.

In the second part of the research, answers were sought for how the change and transformation experienced in social sciences with the effect of digitalization and digital transformation could be reflected in the social studies curriculum. For this purpose, associations were made for the social studies curriculum. The associations made were mainly made as sub-dimension suggestions to the existing program acquisitions. While making these associations, care was taken to make the subject mainly in the upper grades in terms of the suitability of the subject to the cognitive levels of the students. The learning areas with the most associations are 'Science, Technology and Society' and 'Active Citizenship'. Considering the content and objectives of these two learning areas, it is seen that they have a more inclusive structure in the association of findings related to digitalization and digital transformation. When the current structure of the social studies curriculum was examined, it was determined that the acquisitions in the context of digitalization and digital transformation mainly include technological product-based knowledge and usage skills. However, these acquisitions are not sufficient for digital age competencies.

As a result of the examinations, it is recommended to include the following topics in the social studies curriculum: digital identity; digital divide; protection, storage, transfer and use of information with digital technologies; digital culture; digital art and aesthetics; the use of digital technologies in natural disasters; digital maps, GIS and drone usage areas; changing social systems such as digital country, digital visa, e-citizenship system; environmentally friendly digital transformation studies; the impact of digitalization and digital transformation on human and society; the negative effects of excessive use of technology on physical and mental health; the impact of digitalization and digital transformation on social sciences; digital transformation studies in Turkey; developments in the field of digital economy and changing economic systems; the main elements of digitalization such as blockchain, big data, artificial intelligence; digital rights and responsibilities; the importance of online privacy and security issues; cyberbullying, racism, positive discrimination, etc. on digital platforms; digital diplomacy.

It is also recommended that the scope of the skills and values in the social studies curriculum should be reorganized in a way to cover competencies in the digital field.

ARAŞTIRMANIN ETİK İZİNİ

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Yazarların araştırmaya katkı oranları (%50) eşittir.

Yazar 1: Araştırmanın tasarlanması, veri analizi, raporlaştırma

Yazar 2: Araştırmanın tasarlanması, danışmanlık, geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarında araştırmaya katkı sağlamıştır.

ÇATIŞMA BEYANI

Araştırmada herhangi bir kişi ya da kurum ile finansal ya da kişisel yönden bağlantı bulunmamaktadır. Bu bağlamda araştırmada herhangi bir çıkar çatışması söz konusu değildir.